

PDF Compressor Free Version

Энэсэдэми

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

○ Нам улууһун хаһыата ○

1935 сыл алтынньы 5 күнүгэр төрүттэммитэ

2009 с.
Сэтинньи

21

күнэ

Субуота
№ 142-143
(10275)

1996, 2005 сылларга республика бастыг хаһыата

Сэтинньи 19 күнүгэр улуус сэбиэтин 15-с уочарата суох сессията буолла. Сессияга 3 боппурус, ону таһынан «араһынай» диэннэ эбии 2 көрүлүннэ.

«Нам улууһа» МТ 2010 сылга бюджетын туһунан боппуруоһу бастакы аабыга улуус баһылыгын экономикаҕа, үпкэ солбуйааччы Л.Н. Петрова киллэрдэ. Улуус эһиили бюджетта 51 мөл. солк. тэннинэр. Сорох депутаттар национальнай экономикаҕа (суолу онорору, тутуу, тыа хаһаайыстыбата) кыра үп (0,8%-8 мөл.) көрүлүбүтүн эттилэр. Депутат А.Г. Кобыков «оччоҕо тутуу

на нолуок үрдүгүнэн тохтуурга, тэрилтэлэрин сабарга күһэллэлэр, оччотугар улууска нолуок кириитигэр охсуулаах буолар. Бу дьон үлэлэрин салгыыларын туһуттан нолуогу үрдэппэккэ, усулдуубуйа тэрий-иэххэ наада.

Үөрэх тэрилтэлэригэр төрөппүттэр оҕолоругар төлөбүрдэр урут «порядок» диэн ааттанар эбит буоллабына, билигин уларыйан «положение» диэн буолбут. Бу туһунан үөрэх управлениетын правовой боппуруостарга кылаабынай специалиһа Н.Н. Дедюкин иһитиннэр-

өйүллэригэр ыгырда. Ол эбэтэр алтынньы 14-15 кк. Ил Түмэн 1-кы аабыга «Үөрэх туһунан» СР сокуонугар уларытылары уонна эбиилэри киллэри туһунан сокуон барылын ылыммыт. Барыта 22 көннөрүү кирибит. Онно «Үөрэх туһунан» сокуонтан республикаҕа үөрэх эйгэтигэр ытыллар государственной политика туһунан 1-кы уонна 2-с ыстатыйалары соторо, 7-с ыстатыйаттан национальнай-региональнай киллэрик өйдөбүлүн суох гынарга диэн этиллэр. Тыл эпитт депутаттар Ф.Е. Колесов, Л.М. Мар-

Улуус сэбиэтин сессиятыгар

БЮДЖЕТ, ҮӨРЭХ ТУҢ УНАН СОКУОН ТУЛА

барбат дуо, тыа хаһаайыстыбата сайдыбат дуо?» диэн ыйытта.

Бюджет комиссиятын председеле А.Г. Шарпапов «бюджет боппуруоһа 1-кы аабы быһыытынан барыан сөп, дохуот хантан да улаапат, кредит боппуруостарыгар үлэлэниэхпитин наада» диэн эттэ. Депутат И.Е. Евстафьев «национальнай экономикаҕа сүрүн болдомтону тыа хаһаайыстыбатыгар биригэ үбүлээһингэ ууруохха наада, Нам дьонно үлэлээн дохуот киллэриэхтэрин наада, оччоҕо эрэ дохуот үлэлиэ» диэн эттэ. Ону таһынан агардас «Эт-ас» ООҕа 21 үлэһит, 14 быстах көмгэ үлэлиир киһи баарын, ол эбэтэр барыта 35 киһи бу тэрилтэттэн хамнастанан олорорун, онон үлэ миэстэтин таһаарыга үлэ барарын эттэ. Кризисинэн сибээстэн Ил Түмэн республика бюджеттын ылына илик, улуус бюджеттин 2-3-с аабыга ылыналларыгар этии киллэрибиттэр. Онон аныгы аабыларга бюджет ыстатыйаларыгар уларытты, эбии киллэриллэн сөп.

«Үлэ туспа хайысхаларыгар вмененнай дохуокка нолуок төлөбүрүн биир кэлим нолуок быһыытынан киллэри» диэн боппуруоһу Л.Н. Петрова туруорда. Нолуок кодекса уларытытынан коэффициенттэ уларыты киллэриллэн сөп. Холлобур, атынынан, пассажирдары тизийинэн дьарыктанар предпринимателлэр үлэлэрэ көдьүүһэ суох буоллабына уон-

дэ. 2009 с. от ыйын 17 к. кирибит балаһыанньага олоһуран «образовательные учреждения» диэн онугар «образовательные организации» диэн буолбут.

«Н.М. Рыкунов аатынан улуустаагы библиотека правовой информация систематын туһунан» иһитиннэриини библиотека правовой информация киини кылаабынай библиограба В.А. Корнилова онордо. Библиотекага правовой информация киинэ 2001 с. тэриллэн үлэлиир. Бу киинтэн нэһилиэнньэ правовой информация бары көрүнгүн, киһи быраабын харыстааһын, бэйэни салайыныы, информатсионнай хааччыллыы о.д.а. тустарынан дааннайдары ылыан, туһаныан сөп. Киин быраап органдарын кытта биригэ үлэлиир, нэһилиэнньэ бары аранаттын хабар, библиотека бүтүн Россиятаагы компьютернай ситимгэ кирибит. Киингэ «Энгиэли» хаһыакка тахсыбыт бары матырыйааллар, сессия уураахтара киллэриллэн иһэллэр. Манна даҕатан эттэххэ, «Намнар М.Е. Николаев туһунан» кинигэ презентациятын конкурска кыттан улуустаагы библиотека 1-кы миэстэни ылан М.Е. Николаевтан 60 тыһ. солк. бириэмийэ ылбыт.

Сессияга Ил Түмэн депутата Е.П. Жирков кыттыгыны ылла. Кини «Үөрэх туһунан» СР сокуонугар кирибит уларытылар сөбө суохтарын этэн туран депутаттары кини туруорсуутун

кова, Хатын Арыы оскуолатын саха тылын учуутала П.Д. Павлова, КДН эпитттир секретара М.А. Ядрихинская Е.П. Жирков этиитин өйөөн, национальнай-региональнай компоненттары, чуолаан саха тылын хаалларарга диэн эттилэр. Бу улахан сыһа буоларын, бэйэтин тылын убаастаабат омук кэхтэрин, сайдыбатын, бүтүгүн норуот издээнэ буоларын, бу туһунан ООН-га тийи туруорсуохха наадатын тоһоҕолоон бэлиттэтиллэр.

Таарыччы СГУ аата уларытабына «М.К. Аммосов аатынан» диэни хаалларарга өйөөн Ил Түмэнгэ этэригэр Е.П. Жирковтан көрдөстүлэр. Онуоха Егор Петрович бу этиини өйүөх буолла. СГУ аата уларыттан Хотугулуу-Илинги федеральнай университет диэн буоллабына «Якутский» диэн тылы хаалларар туһунан кэспэтии барарын эттэ. Түмүккэ Нам улууһун сэбиэтин депутаттарын, үөрэх тэрилтэлэрин үлэһиттэрин, улуус общественноһун уонна олохтоохторун аатыттан Ил Түмэн председателигэр В.Н. Басыгысовка уонна бары норуот депутаттарыгар аанаммит ыгырыгы суругу дьүүллэстилэр. Ыгырыгыга «Үөрэх туһунан» сокуонна кирибит уларытылары Нам улууһун олохтоохторо утараларын туһунан сурулуубут.

В. РЫКУНОВА

бут эдэр киһи ыччат сайдытыгар, үөрэбэр, үлэтигэр туспа көрүүлэрдээх. Бэйэтэ этэринэн, билингитэ ханнык хайысханан үлэлиэхтээбэ «уруһуйдаммыт». Ол курдук улахан болломтотун оскуола үөрэнээччилэригэр, эдэр специалисттарга туһаайыа. Патриотическай иити, улуус бастыг дьонун аатарын үйэтигигэр улахан болломто уурулуоҕа. Үлэтэ суох ыччакка социальнай өйөбүл олохтоһуоҕа. Итиэннэ хас биридии нэһиликтэринэн ыччат түмсүүлэрин кытта биир сомоҕо буолар курдук үлэни-хамнаһы ытар былааннаах.

«Сардаҥа» кинотеатр директорынан Габышев Петр Николаевич үлэлээн эрэр. Кини 31 саастаах, кэргэннээх, икки оҕолоох. Дьокуускайдаагы олимпийскай эрэллэр училищеларын бүтэрбитэ. «Жилсоцивест» МУП отделыгар начальнигынан үлэлэбитэ. Билигин Хабаровскайдаагы государственнай сулуусна академиятыгар үөрэнэр.

Кинотеатр соччото суох туруктаах хаһаайыстыбатын тутуат, эдэр эрчимнээх салайааччы туту улахан өрөмүөн ылыыт. Киинэ көрөр саалаҕа 102 саҥа кириэһиллэри туруорбуттар. Билигин аппаратураларын бэрэбиэркэлэттилэр. Көрдөрөр-иһитиннэрэр техникаларын санардан нэһилиэнньэ бастыг хаачыстыбалаах киинэлэри көрдөрөр суруктаахтар. Биир сонун хайысхаларынан, Москвадан быһа сибээстэнэн саҥа киинэлэри аҕалан көрдөрөр былааннаахтар.

Л. УВАРОВСКАЯ

Президент Анал суругун тула

ПРЕЗИДЕНТ АНАЛ СУРУГУТТАН ЭН ТУГУ ЧОПЧУ БИИРИИ ИИТТИН?

(Экспресс-интервью)

А.М. Попова, улуустаагы гимназия саха тылын, литературатын учуутала:

— Үөрэх тиһигэ дьохунук санардыллыа диэбитин сэргии иһиттим. Кэлэр сыл — Учутал сыла. Онон сибээстэн үөрэҕи тупсарар кэккэ дьаһаллар олоххо кириэхтэрэ диэбитин кэтэһэбит. Физкультура уроктарыгар оҕолор тус уратыларын учуоттаан саҥа нуорма олохтоноро үчүгэй. Үөрэнээччи этин-хаанын сайыннарарыгар хаачахтааһын суох буолуохтаах. Сөбүлүүр, кыайар көрүнгүн талан сайдыахтаах. Нормативтары эрэ толоруу буолбакка, спорт араас көрүнгүн киллэрэн, элбэтиэххэ, сайыннарыахха. Оттон физкультура уроуга элбиэрэ, баҕар, атын предметтэргэ охсуулаах буолуон сөп...

Е. Протопопов, улуус дьаһалтатын специалиһа:

— Президент Анал суругун кириии тылыгар: «Россияны сайдыы саҥа таһымыгар таһаарар кэм үүннэ», — диэн этиитин сэргээтим. Итиэннэ сурук ис хоһоонугар, сүннүүнэн, барытынан сөбүлөһөбүн. Ол гынан баран, часовой пояс ахсаанын сарбыйарга этиитэ табыгаһа суох курдук. Дойду үрдүнэн буккуурдар тахсыахтарын сөп. Арай, бэйэтэ этэринэн, сарбыйы бары содуларын учуоттаан, анал специалисттар сөптөөх эпити биэриэхтэрэ диэн эрэнэбит.

И.К. Бурнашев, чааһынай предприниматель:

— Президент эттэ да, барыта туолар дии саныбыт... Ити Анал сурукка этиллибит барыта олоххо кириэ дуо?

Холобура, социальнай эйгэбэ туһуламмыт этиитигэр кырдыаастары, кыамматтары бастакы уочарат өйүүр суругу туруорда. Президент сайабылыанналарын хаһан биэрбиттэриттэн тутулууга суох ветераннар барыларыгар олорор усулуобуйалара тупсарыллыахтаах диэтэ. Мин аҕам Аҕа дойду Улуу сэритин кытыылааҕа, бэтэрээнэ этэ, бу кэмгэ дылы тиийбэтэҕэ хомолтолоох. Оттон ийэм тыыл бэтэрээнэ, сэрии кыттыылаабын огдообото. Көмө көрдөөбүпүт да, 2005 сыл иннинээҕи сайабылыанналаахтары эрэ быһаарыахха сөп диллэр. Онон кириллэргэ көмөнү кыайбат буоллахтарына, атыттары кыайахтара дуо?

Э.Г. Дьяконов, СГУ ГРФ 2-с кууруһун усту-дьюона:

— Россия бастыг үөрэҕин кыһаларыгар уонна оскуоаларыгар тирэҕирэн идэҕэ бэлэмнээһин уонна таһымы үрдэтии булгуччулаах курстара олохтоһуохтара диэбитин сэргээтим. «Доруобуйа» национальнай бырайыак хайысхатынан үлэ салтанан барара үчүгэй. Потребительскай сыалга уонна олорор дьэни тутууну кэгэтигэ кредиттээһини өйүүрүн сонурдуу, үөрэ иһиттим.

И.Н. Иванова, учуутал:

— Эпиттэ барыта сөптөөх. Ордук үөрэх тиһигин сайыннарар санааларын сөбүлээтим. Үөрэхтээһини, учууталлары өйүүрүн биһирээтим.

Бэлэмнээтэ Л. УВАРОВСКАЯ

2009 сыл — Ыччат сыла САЛААТАҒА — ЭДЭРДЭР

Саҥа үүммүт ыйыт салайааччылар эйгэлэригэр бэлэ уларытылары аҕалла. Ол курдук культура управлениетын начальнигынан сэтинньи 2 күнүттэн Н. А. Соловьев үлэлээн эрэр. Николай Анатольевич экономист идэлээх. Кэргэннээх, кыыс оҕолоох. Арбын нэһилиэгин биир бастыг ыччата. Үөрэбин бүтэрээт, ыччат министрствотыгар специалиһынан, Ил Түмэнгэ депутат көмөлөһөөччүтүнэн, тыа хаһаайыстыбатын министрствотын салаатынан Мэнэ-Хаҥалас Ороссолоудатыгар менеджеринэн үлэлээбитэ. Онон 25 саастаах эдэр киһиэхэ бу үгүс эпиттээх үлэлэр уопуту, билиини-көрүүнү биэрбиттэрэ саарбаҕа суох.

Билигин культура управлениета тэрилтэлэрин үлэтин түмэн, духуобунай сайдыыны инники күөнгэ тутан, материалнай-техникскай база бөбөгүүрүгэр, сайдытыгар кэккэ сорукутары туруоран үлэтин саҕалаан эрэр.

Оттон улуустаагы ыччат отделын специалиһынан бу күнүгэр Н.Г. Парников ананна. Николай Григорьевич 28 саастаах, кэргэннээх, кыыс оҕолоох, Үөдэй чабылхай ыччаттарытан биридэстэрэ. СГУ биолого-географическай факультетын бүтэрэн химик идэтин баһылаабыта. Икки сыл үөрэммит кафедратыгар үлэлээбитэ. Салгыы Санкт-Петербурдаагы гос. университет химическай факультетыгар аспирантураҕа үөрэммитэ. Дойду хотугу столицатыгар 4 сыл опор-

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

«Энгиэли» хаһыакка сибээс отделениеларынан, общественнай сурутааччыларынан 2010 сыл бастакы анарыгар сурутуу ытыллар.

2010 сыл бастакы анарыгар сурутуу 6 ыйга — 300 солк., 3 ыйга — 150 солк., 1 ыйга — 50 солк.

Хаһыат индексэ — 54889, нэдиэлэбэ иккитэ тахсар.

СУРУТУУ - 2010

Баарадай тутуулары — олоххо!

САЙДЫ БАРЫЛЫН ДЬУУЛЛЭНИЭХХЭ

PDF Compressor Free Version

Республика прэзидиентийн уулсуудын тусгай комиссийн бүтэцтэй байгууллагын сайннанаан, олооргог табыгастаах усулбууяаны тэрийэн бу территорияда үлэһит дьон кэлэллэрин көвүлүүр государство өттүгтэн актыбынай демографической политика.

— Дальнай Восток уонна Байкал тула регион Россия атын регионнарын кытта экономика уонна социальной хайысха өттүнэн интеграцията уонна сыана, тариф, нолуок уонна бюджет политикаын анализ усулбууяаларын быһаарар нормативнай быраап базатын тэрийи нөнгү экономической специализацияга сөп түбэһэр бородуусуяа, табаар уонна өнгө конкуренциялаһар кыахтарын үрдүти;

— Хоту дойду уонна Дальнай Восток аҕыйах ахсааннаах олохтоох норуоттарын үгэс буолбут олохторун харыстааһын уонна өйбүл.

Стратегия инвестиционной программаларыгар олоһуран Дальнай Восток уонна Байкаллааҕы регион хас бирдии субъектын түргэтэтиллибит комплекснай сайдытын түмүгэ бары өттүнэн көдүүстээх буолуоҕа.

Саха республикатын өр кэмнээх социальной-экономической сайдыта стратегия чэрчитинэн атын субъектар сайдыларын кытта холбуу көрүүлэр уонна Саха республикатын 2020 с. диэри онорон таһаарар күүстэрин, транспорт уонна энергетика комплекснай сайдыларын Схематын сүрүн хайыхаларыгар олоһуран. Саха сириг инникилээн иһэр экономической сайдыта Соҕурууну, Арбааны, Киин, Хотугулуу-Илин Саха сиригэр территорияльной-производственной кластердары тэрийиһигэ тирэҕирэр. Бу зоналарга бөдөг инвестиционной бырайыактары олоххо киллэри республика экономикатын бары өттүнэн сайыннарыаҕа, Дальнай Восток экспорттыр кыаҕын үрдүтэһэр, дьобус уонна орто предпринимательство сайдыгар, нэһилиэннэ олоһун таһыма үрдүүрүгэр олук ууруоҕа диэн Саха республикатын прэзидиент уонна правительствотын прэсс-сулууспата биллэрэр.

Н. МОЛЧАНОВ,
СР бэчээт уонна ТРВ департаментын салайааччытын 1 солбуйааччы

Республика олохтоохторо бэлиэтэһиннэрин уонна этиилэрин сэтгннн 30 күнүгэр диэри ытыахтарын сөп, электроннай көрүнүнэн бу аадырыска: deradm@qov.sakha.ru; оттон сурунуан бу аадырыска: 677022 Дьокуускай к., Киров ул. 11, СР прэзидиент уонна правительствотын администрациятын гражданныр суруктарын кытта үлэҕэ отдела (отдел по работе с обращениями граждан).

Дальнай Восток уонна Байкаллааҕы регион 2025 с. диэри социальной-экономической сайдытын Стратегиятын барыла Россия 12 регионун: Саха республикатын, Камчаткай, Приморскаяй, Хабаровскаяй кыраайдар, Амурскай, Магаданскаяй, Сахалинскаяй уобаластар, Еврейскэй автономнай уобалас, Чукотскаяй автономнай уокурук, Бурятия республикатын, Забайкальскэй кыраай, Иркутскаяй уобалас экономикаларын сайдар кэскилин торумнуур стратегическай докумуон буолар.

Регионнар сайдыларын стратегическай сыалынан Дальнай Востокка уонна Байкал регионнар сайдылаах экономиканы уонна дьон олохсуйарыгар табыгастаах эйгэнэ үөскэтэн нэһилиэннэни чингик олохсугар геополитической сорок туолуута буолар. Бу сыалы ситиһэр инниттэн манньк сороктар быһаарыллыахтаахтар:

— айылҕа баайыгар, индустриальной, кадровой, научнай потенциалга олоһуран, транспорт уонна энергетика инфраструктураларын сайдытын түргэтээн Дальнай Востокка уонна Байкаллааҕы регионна баар Российской Федерация субъектары кэскиллээх экономической специализацияларын сайыннарыаҕа усулбууяаны тэрийи;

«ЫЙЫТ — ХОРУЙДУУБУТ»

Тел. 41-3-32, 41-4-96

Абрамова, Нам сэл:

— Биһиги Сэбиэскэй уулусса 7-тин олохтоохторо баччаанга диэри брикет онорор иһитэ суох олоробут. Тоҕо? Бу саас нэһилиэк уопсай дьыллэрттэн бөҕү-сыһы ыраастыыр «Эрэл» ХЭТ иһиппитин илдьэ бырбыта. Итиннэ дьыл бу кэмгэр диэри аҕалан туруора илэк. Хаһан аҕалан туруоруой?

«Эрэл» ХЭТ директорын эл. П.А. Матвеев:

— Хас да уопсай дьыэҕэ матырыйаал тийбэккэ брикеттэр емкостара оҥоһулла иликтэр. Матырыйаал кэллэ да, бу күннэрэ, емкостары туруоруохпуг, ол иһигэр Сэбиэскэй уул. 7-гэр эмиз.

З. Егорова, Нам:

— Улуустааҕы кырдыаҕастар интернат-дьяэлэрин өрөмүөнө төһөлөөтө? Уопсайынан салгы аһылан ылаһар кыахтаах дуо? Суох буоллаҕына, инникитин кырдыаҕастар тыох күүстэрий? Кырдыаҕастар бэйэлэрэ, кинилэри олодор, көрөр-харайар дьон эрийи көрдүр.

Улуустааҕы кырдыаҕастар уонна инбэлииттэр интернат-дьяэлэрин директора М.С. Макарова:

— Интернат-дьяэ өрөмүөнүн улахан үлэтэ бүтэн эрэр. Билингитэ туннүгүн (стеклопакеттары) олоордо сылдьаллар, итиннэ ити-тэр ситимин тардаллар. Былаан быһыытынан ахсынны 24 күнүгэр үлэ барыта бүтэн туттарыллыахтаах. Онон дьяэ салгы аһылаһа.

Л. УВАРОВСКАЯ

АҔЫАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

Сэтгннн 14 күнүгэр 1 Хомустаах нэһилиэгин спортсаалатыгар «Маастарга кандидаттар турнирда» диэн 100 харахтаах дуобакка аһаҕас күрэхтэһии ытытылына. Күрэхтэһии «түргэн дуобакка» (20 мүнүүтэ) буолла. Биридэ хотторон, түөртэ тэҕнэһэн 14 тууртан 11 очкону сурунан Сайыына Попова (1 Хомустаах) эр дьону кэннигэр хаалларан кыайылааһынан таҕыста. Иккискэ иккитэ хотторон, иккитэ тэҕнэһэн Егор Леонтьев (Хамаҕатта) таҕыста, үһүс икки хотторуулаах, түөрт тэҕнэһиллээх мин буоллум.

И. ЛАВРЕНТЬЕВ

1 Хомустаах

Аппааньга тутуу хаһа да нэһилиэккэрдээҕэр далааһынаахтык баран эрэрин туһунан улуус иһитиннэрэр средстволарын нөҕүө элбэи суруйдубут. Ол тутуулартан биир улаханнара, герефорд бороуда аһаан тутулуубут саҕа хотон ааспыт нэдиэлэҕэ бүтэн, хороҕор муостааҕы кыстатарга сөптөөх тына оҥоһулан, үлэтин саҕалаабыт күнүн бэлиэтир үөрүүлээх күнүгэ сырытыбыт.

Бу үөрүүгэ улуус, нэһилиэк тэрилтэлэрин, общественноһын бэрэстэбииттэлэрэ, Саха республикатын тыатын хаһаайыстыбатын министр С.С. Охлопков, СР правительствотын прэзидиентин советнига В.Е. Попов, ТХМ сүөһүнү иһитини сүрүннүүр департаментын салайааччыта К.Ф. Оконеһников, «Нам улууһа» МТ баһылыга А.И. Ильин, улуус депутаттарын сэбиэтин прэзидиентэ А.Х. Христофоров кыттан саҕа тутууну көрдүлөр-иһитилэр, үлэ-хамнас тэрэһинин биллэстэр.

Олоһурут үгэс быһыытынан алгысчыт аал уоту айах тутан, бары сиэри-туому тутуһан, саҕа хотону арчылаата. Ол кэнниттэн салайааччыларбыт лиэнтэ быстылар.

400 сүөһүгэ аһаан тутулуубут механизированнай аһаҕаах хотону кэрийэн көрүү кэмгэр «Эт-Ас» ХЭТ салайааччыта И.Е. Евстафьев ытытыллыбыт үлэлэр, быһаарыллыахтаах бопшуруостар тустарынан сийилии кэпсээн сырдатта. Бу хотон газовой котелларыннан сылытыллыахтаах, ууга-хаара анал турбаларынан бэрлээһиттээх, орто-туһан кыра трактор кириэр-тахсар, ноһуому таһаарар тына көрдүөрдэммит. Манна 6 сүөһү көрөөчү, 1 зоотехник, 1 ветеринарнай быраас, 1 тракторист, 1 тас үлэһит, 1 харабыл үлээһиттээхтэр.

Республика киин улуустарын хаһаайыстыбаларытан барыта 204 төбө ынах сүөһү аҕалылыбыт. Ол иһигэр 101 австрийскэй симменталь ынахтар Хаҕаластааҕы «Нөмүгү» агрофирматтан уонна Модуттааҕы «Тунал» ХЭТ комплексытан, 91 ыччат сүөһү Мэнэ-Хаҕаластан, Хатастан, Нөмүгүттэн.

Бу хотонго быһыл барыта 250 сүөһү кыстатыллыахтаах. Онон өссө эбии 46 ыччат сүөһү төлөһүтүгэ аһаан улуус нэһилиэк-тэриттэн хомуллуохтаах.

Саҕа коллективка үлэ тэрэһинин зоотехник В.В. Ушкалов уонна

ветбыраас С.Е. Посельская сүрүннүөхтээхтэр. Иван Егорович үлэ кэмгэр, хаачыстылаахтык барытыгар, итиллэхтээх сүөһүлэри сүүмэрдээн аҕаларыта уода. тэрэһин үлэлэргэ баһылык

А.И. Ильин уонна департамент салайааччыта К.Ф. Оконеһников улахан көмөнү онорбуттарыгар махталын биллэрэр.

Саҕа хотону, быһыл үлэтин саҕалаабыт сүөһү өлөрөр сыаҕы кэригэ сылдьан көрдөрүү, сырдатты кэнниттэн салайааччылар, кэлбит ыалдьыттар уонна олохтоохтор Граф Бизергинеэҕи культа тура дьяитигэр үөрүүлээх мунньахха муһунулар. Онно республика, улуус тыатын хаһаайыстыбатын сайыннарыта ытытыллар үлэлэр, дьаһаллар, былааннар тустарынан С.С. Охлопков уонна А.И. Ильин иһитиннэри онордулар. Мунньах кыттылаахтара министрҕа уонна улуус баһылыгар ыйытылары биэртэлээтилэр, туруорсар бопшуруостарын эттилэр. Ол кэпсэтиллэртэн кыһас бэлиэтэһиннэрбин биллһиннэриим.

С.С. Охлопков: «Саҕаны олоххо киллэри үкэс үптэн-харчыттан тутулукутаах. Тыа хаһаайыстыбатыгар хаһаайыннааһын араас көрүҥнэрин тэҕнэ тутан сайыннарыллыахтаах. Билигин 30-50 төбө сүөһү турар механизированнай хотоннору тутуунан барыахтаахпыт. Саҕа, билингин ирдэбилгэ эппиэттир тутуулары ытыгы производствоту кэҕэһинигэр, көдүүстээх буолуутугар тирэҕинэн буолуоҕа,

дохуот үкэһинигэр тиэрдэ. Кэлэр сылларга ыһыи иэһин элбэтигэ сорок туруорунабыт. 2009 с. 42 тыһ. га сиргэ ыһыи ыһылына. 2010 с. 50 тыһ. га тиэрдэхтээхпит. Бааһыналары дьонго, хаһаайыстыбаларга сыһыаргыахха наада. Сир үлэтигэр кыра кыамталаах (Кытай о.д.а.) трактордары туһаныахтаахпыт.

Айылҕатын балаһыанньатынан, сиринэн-уотунан Нам улууһа Олүөхүмэ, Амма улуустарын кытта тэҕн усулбууялаах. Онон бу улуустартан хаалбат курдук сиринэн дьарыгырыахтаахпыт. Сири кытта үлэлэһингэ улуус дьаһалтата ылсан, үлэлэһэн эрэрин биһиритибит. Тыа хаһаайыстыбатын производствотын базатын үкэтигэ Нам улуһун дьаһалтата күүскэ үлэлээн эрэрин бэлиэтиибин. «Эт-Ас» ХЭТ сөптөөхтүк ылсан үлэлээн эрэр эбит. Үккэ регламент тутуһан сокуон ирдэбиллэрин олоххо

кыллэриини тэрэһинэ суох саҕалаабыт. Ол эрэри үлэ күскэ ытытыллан үлэ оннун булан эрэр. Бордонуусуяа хаачыстылаахтык оҥоһулуутугар ирдэбил сылта кытаатыаҕа. Онно бэлэм олооруохтаахпыт.

Улуускут дьонго-сэргэтэ түмсэн, туруһан үлэлээннэр ылынар былааннаргыт туолалларыгар, элбэх ситиһиллэрэргитигэр эрэнэбит.

В.Е. Попов: «Тыа хаһаайыстыбатыгар улахан ыһылы содулларын туорагыта хамсааһын ханна да тахсан эрэр. Кэнники сылларга ирдэбиллэргэ эппиэттир тутуулары ытыгарга болҕомто уурулар. Ыч-

чат үлэлиригэр сөптөөх усулбууяа тэриллээхтээх. Бэйэ онорбут бордонуусуяатын бэйэбит аһаан-танастаан туһанааччыга тиэрдэхтээхпит. Намнар гаас диэтэххэ гаастааххыт, суол диэтэххэ суоллааххыт, эбитин электричскэй уоттааххыт. Итиллэргэ хайаан да харда баар буолуохтаах. Саҕа саҕалааһынаргыт олоххо кириэр сайды содулун түстэтииннэр. Бастыҥ уопуттаргыт тарҕанан истиннэр».

А.И. Ильин: «Элбэх тутууну ытытыбыт, ытытыахпыт. Былаан элбэх. Убойнай сыах үлэтин куһаҕана суох саҕалаата. «Эт-Ас» ХЭТ тэрийэммит 40-ча үлэ миэстэтэ таҕыста. Ыһтар үлэлэригэр тиһэҕэр тиэрдиллэригэр СР правительствотыгар уонна ТХМ-гар махталытын тиэрдэбит. Сыахпыт үлэтин өссө кэҕэртэҕэ былааннабыт. Ол курдук эт фарша, котлет, пельмень о.д.а. бордонууктаны онорон нэһилиэннэни хаачыһыта ылсар санаалаахпыт.

Харчы куопка бэйэбитигэр — тыа сиригэр хаалыан наада. Кэлэр сылтан саҕалаан 1 Хомустаах, Хамаҕатта, Хатырык бааһыналарын таҕастаан бурдугу ыһыны кэҕэти хтээхпит, бааһыналары күрүөлэһингэ үлэлэһэр былааннаахпыт. Бааһына барыта күрүөлэһиттээх, 1 Хомустаахтан Хатырыкка дьылы. Окко улуус кыайан ылбыт бириэмийэтин —

МТЗ тракторы, өйүүр сыалтан, «Эт-Ас» ХЭТ-кэ биэрдэбит. Бу тэрилтэ үөрэх, доруобуйа харыстабыл тэрилтэлэрин 191 т этинэн хаачыһыахтаах. Киниэхэ кыра техниканы заврвалкыер станция наада. Ону ТХМ-тын кытта көмөлөөн быһаарыахпыт дии саныбын.

Бары туруһаһытына, ылсытаһытына кыаллыа да суох кыалларыгар итэҕэйдим. Тутууларга үлэлэһиттэргэ махтанабын».

И.Е. Евстафьев: «Республика, улуус салалтатыгар көмөүт иһин махтанабын. Сүөһүнү атын улуустардааҕар ыараханнык тутабыт,

ырынак сокуонунан сайытаран, дьоммутун-сэргэбитин өйөөн. Аһынан көрүүбүтүнэн рентабельность 12%. Оннубутун буллахпытна 15-20%-на тийиэхпитин сөп. Ылсыбыт дьыалабыт, саҕалаабыт үлэлэригэр олоххо кирииллэригэр улуус, республика салалтата сүрдэһин көмөлөстө, өйөөтө. Үлэһиттэрин ааттарыттан махтанабын. Сүөһүнү механизациянан өлөрөн аһаһына субсидия көрүллүү дуо?»

В.В. Бурнашев: «Саҕа хотону биир сылынан тутан киллэрдибит. Үлэһиттэр үчүгэйдик үлэлээтилэр. Хаһаайыстыбалар ким кыайарынан көмөлөстүлэр. Алаастар уугуйан ситэ оттоммот буолдулар. Мелиоративнай үлэлэри күүскэ ытытыахха наада. Элбэх сыллаах от сиэмэтин хантан булоохха сөбүү? Силлэс угарга комбайны булуһууга көмө баар буолуо дуо?»

В.А. Колесов «СР правительствота, ТХМ-та тыа сирин бордонуусуяатын онороччуларга болҕомтотун ууран эрэр. Тутуу үлэһиттэре олус ыраастык, кыһаллан үлэлээтилэр. Тутууларга сунньунан урут үлэтэ суох сылдьыбыт ыччаттар кыттыбыттарга кэрэхсэбиллээх. Илин эңгэр нэһилиэккэр — Арбын, Көбөкөн, Фрунзе оттуур сирдэр, сүөһүлэрин мэччиргэ ууга баран олус ыарахан балаһыанньаланналар, сылгы бөҕө ууга түһэн быдыанна, хаһаайыстыбаларга ноһоот бөҕө таҕыста. ТХМ-та суһал дьаһаллары ылсыан, көмөлөһүүн наада».

Мунньахха этиллибит этиллэргэ уонна ыйытылларга эппиэттээн ТХМ министр С.С. Охлопков түмүктэһини онороругар: «Сүөһүнү көрүүгэ-истиигэ механизациялааһыны кэҕэтиэхтээхпит. Урукку улахан комбайнар оннугар соһулар техникалары булуһуохтаахпыт. Бааһынай хаһаайыстыбалар аччыгыа 30-ча сүөһүнү итиэхтээхтэр. Дьону наймылаһан үлэлэтэн үлэтэ суох дьону дьарыктаах оноруохтаахтар. Хатырыкка заврвалкыер станцияны туттарыахпыт. «Эт-Ас» ХЭТ-ни өйүүр сыалтан 2 мөл. солк. биэртэргэ быһаардыбыт», — диэтэ.

Атаҕ тэһсэн олорон киэҥ кэпсэти кэнниттэн тутууларга үлэлэһит, көмөлөспүт элбэх киһиэхэ наараадалар туттарылыннылар. Кинилэр ортолоруттан «СР тыатын хаһаайыстыбатын туйгуна» знагынан «Лөгөй» б/х салайааччыта В.В. Бурнашев уонна тутааччылар биригэдийрдэр П.К. Слепцов наараадаланналар.

Инокентий ИВАНОВ

Улуу Кыайыны 65 сылын көрсө

САЛАЙДААЧЧЫ

PDF Compressor Free Version

Улэ, тыыл ветерана, улуус Ытык киһитэ Егор Павлович Рехлясов 1935 с. Көбөкөн нэһилиэгэр Байбал Иннокентьевич, Анна Алексеевна Рехлясовтарга оһоһос түгээ 13-с оҕонон төрөөбүтэ. Эмп-том суоһар 13 оҕоттон 7 уол тыыннаах хаал-быта. Оҕолор улаатан, дээ нус-хас буолан эрдэхтэринэ, сэрии саҕаланар. Ону-маны өйдүүр буолбут алталаах Дьөгүөр сэриигэ барбыт үс убайдарын сайыһа хаалар. Убайа Николай Сталинград иһин кыргыһыыга сэрии толоонугар охтубута.

Дьонноро бөһүөлөктэн икки көстөөх Чороху диэн сиргэ субай сүөһүнү көрөллөрө. «Сэрии сыл-лара киһи этигэр-хааныгар ум-нуллубакка ингэн хаалаллар эбит, — диэн ветеран ахтар. — Төһө да алталааһым иһин оонньообокко, үлэбэ хатан хаалбыт оҕо сааспын субу баарды өйдүүбүн. Дьонум колхоһу кытта дуоһабарданан 450-500 төбө субайы көрөллөрө. Биһиги оҕолор кинилэргэ көмөлөһөрбүт. Балыктаан, кустан, куобахтаан биһигини ачык-таппатахтара. Билигин санаатах-ха, аһам сүрдээх мындыр киһи эбит. Тараһана кытыгытыгар 4-5 бүтэйи онорон сүөһүлэрибин солбуһуннара сыл-дьян мэччитэрбит. Киһэ аайы сүүрбэчээли түптэни оноробут. Онно кэлэр сүөһүлэри убай-ым Оппуонньа бүтэй үөһэ туран суотунан ааһара. Биһир эмэ сүөһү этээтэ да көрдүү бүтэйдэрбитигэр сүүрүбүт. Оннук киһэ аайы. Аны оттуурга былаан түһэр. Аһабыт үлэһит бөҕө киһи, ол былаан-ны толорон, бэйэтин сүөһүтүгэр оттоон син сыл таһаарар этэ.

Саас аһабыт бэс охторон кэрчиктээн биһирдэбинэ, иймэ Оппуонньанын баран бэс сутукалыыл-лара. Аһалан тарга уган буочукаһа хаһааналлара. Кыһын сиһиргэ наһаа үчүгэй буолар. Биһиги оҕолор лууктаан, хаттаһаастаан, отонноон дьоммутугар көмөлөспүтэ буолабыт. Аны аһам ааттаах балык-сыт, кыра булка тойон. Көмүлүөкпүтүгэр кыһын-нары-сайыннары мэлдьи үтэһэлээх собо анһыл-лан турар буолар. Ону санаатахпыт аайы ылан сии сылдыһабыт. Онон ийэлээх аһабыт сэрии сыллар-ыгар улаханнык ачык-таппатахтара,» — диэн Ытык кырдыһас маһтанан ахтар.

Егор Павлович — салайар үлэбэ ананан төрөөбүт киһи. Куоракка 10 кылааһы бүтэрээт, Новосибирскайга байыаннай училищеһа үөрэнэ киһирэр. Ол сылдьан хараһын өлөрөн сыһыйыллан

хааллар. Онтон армияһа баран рота старшинаты-гар тийэ үүнэр. Армияттан кэлээт, Ростовка аһыйах ыйдаах курска үөрэнэн баран, Сайсаарга кирпииччэ собуотугар маастардыыр, онтон на-чальник буолар. Ол сырыттаһына биһир дойдуда-ахтара көбөкөннөр көрдөһөн, 1962 с. дойдутугар тахсан, комп-лекснай биригээдени салайар. Онтон партиянай оскуолаһа үөрэнэн, II Хомустаахха колхоз председателин солбуһааччынан үлэһир.

Очотоһуу райком I секретара С.Н. Платонов мэктиэлээһининэн, бөдөнсүтүлүүбүт М. Аммосов аатынан колхозка партком секретарынан талыллар. Саһа үлэлээн эрэр киһиэхэ улахан көмөнү колхоз председателин солбуһааччы Сивцев Николай Иванович онорбутун Егор Павлович астынан ахтар. 1969 с. кэс-киллээх салайааччыны колхоз председателинэн талыттар.

1971 с. Аһааньтан хоту нэ-һиликтэр М. Аммосов аатынан совхоз буолаллар. Онно Егор Павлович рабочком председателинэн талыллар. 1976 с. Хатын Арыы совхозка партком секретара буолар. 1982 с. Модукка управляючайынан ананар. Ити сылларга Модут социалистическай күрэхтэһиигэ Союзка бастыыр. 1984 с. М. Аммосов аатынан совхозка профсоюз председателинэн үлэ-һир. 1990-1995 сс. Ыһылыгы-тоһуллуу ыарахан кэ-мигэр Хатырык нэһилигин баһылыгынан үлэлэ-эн бочуоттаах сынһаланан тахсар.

Бу суруллубут сыллар устата төһөлөөх үлэ-хамнас бардытын ким аһан ситийэ? Бэйэтэ туспа кинигэ да буолуон сөп... Егор Павлович пенсияһа да тахсан баран сүгүн-дүүгэр олоһорбото. Нэһи-лик ветераннарын сэбиэтин председателин сол-буһааччыта буолан Николай Иванович Сивцевти-ин таһаарылыахтык үлэлэһиттэрэ, республикаһа бастаабыттар. Аны оһуруот үүннэриитинэн дэ-рыктанан улуска иккис миэстэ буолбута. Нэһи-лик дьаһалтата Кыайыны 60 сылынан толору ха-аччылыылаах квартал биэрэн Егор Павлович үлэтин үрдүктүк сыаналаабыттарыгар махта-ла улахан. Билигин төһө да саас ыллар, инбэлиит бу-оллар, урукку хатарылыгытынан, олоһо тарды-һыта күүстээһинэн кимиэхэ да соннообокко бэй-этин көрүнэ-истинэн олоһор.

Эрчим БАҞЫЛ Хатырык

Ким хайдах санырынан САРГЫБЫТЫН САЛАЙБЫТ КҮН МЭЛДЬЭҢИЛЛИБЭТ

Саха республикаһын «Яку-тия» сэтгэнийн 7 к. хаһыатыгар корреспондент Марина Колба-сина «Историяны тосту уларып-пыт күн» диэн ыстатыйата тах-сыбыта. Онно Россия президе-нин Д.А. Медведев бу дьыл муус устар ыйын 11 к. федеральнай сокуоннарга уларытылылары киллэри бэрээдэгинэн «Россия бэлиэ күннэрэ уонна улуу өрөгөйдөөх бырааһынныктар» диэн 1917 с. Улуу Октябрскай революцияны 2010 с. тоһсунньу 1 күнүттэн урукку сэбиэскэй былаас кэминээһи курдук нору-от биһир ытыгылыр уонна өрөгөйдөөхтүк бэлиэтэнэр, дьиннээх государственнай быра-аһыннык быһыытынан сэтгэ-нии 7 күнүгэр уруккуллу бэлиэ-тэнэрин туһунан ыйааһа илии баттаммытын аһан олус диэн үөрбүһүт, долгуйбуһүт, исто-рия кырдыһа тилиннэ диэн.

Нам селотун коммунистара быйыл сэтгэнийн 7 к. күнүс 11 ча-стан улуус дьаһалтатын инни-нээһи аан дойдун пролетарийда-рын улуу генийэ В.И. Ленин па-аматынныгар улуус коммунисттар партиянай тө-рилтэтин секретара Алексеев В.С. көбүлээһининэн Улуу Ок-тябрскай революция 92 сылын чиэстээн күөх мутукча венек уурдулар. Миитиннээтибит.

Онно компартия кырдыһас ветераннара Кривошапкин И.З., Лукинов В.Н., Петров Н.Н., Алек-сеев В.С. уонна кырдыһас үгүс көлүөнэлэри үөрэппит ветеран учуутал Сивцев И.И. — инники-тин даһаны Октябрскай рево-люция сүдү оруола, аан дойдун

историятыгар суолтата, социа-листическай системанан олоһу-уга, аан дойдун бары государст-варыгар холобурунан, киһи ки-һини көлөһүннээбэт, атаһастаабат, бары тэн быраап-таах, сэриинэн үлүһүйбөккө аан дойдун үрдүнэн киһи аймах эйэ-лээхтик үлэлээн олоһорбутугар, В.И. Ленин уонна И.В. Сталин онорбут үтүө дьыалалара, үйэ-тэн үйэлэр тухары өрүү ахтыл-ла, көлүөнэттэн көлүөнэбэ сал-дана туруоһа диэн тыл эттилер.

Бу кэнниттэн бары өрүү түмсэр сахабыт балаһаныгар «Аһаһас аан күнүнэн» сиһэстэ-эн Улуу Октябрскай револю-ция 92 сылын бэлиэтээһингэ үлэ ветераннара, пенсионердар көхтөөхтүк муһуннулар.

Саха көмүлүөк оһоһо, сахалар былыргы олоһутун санатан үөрэ-көтө чачыгыры умайда, сэбиэскэй былаас кэминээһи сайылыктарбытын, өбүгэлэрби-тин, ийэлэрбит, эбэлэрбит үтэ-һэлээх лэппиэскэлэрин, алаады-ыларын, чугуунна үтү өрөллөрүн, үтэһэлээх мунду-бычыкы сыраллан миннигэс сытынан ыһаарыллалларын — оһо эдэр саастарбытын, хас би-ордиитбит умнуллубат бүөмчү истин санааларбытын кимиэхэ да ону тасыгытар таһаарбакка үөрэн-көтөн, ис-испититтэн чэпчээн сэргэхсийэн ыллыбыт. Бу үтүө улахан күүтүүдээх түмсүүнү — Нам улуунун убаа-стабыллаах ытык кырдыһаста-ра, үгүс көлүөнэ ыччаттары киэн олох аартыгар үөрэтэн-та-кайан үтүө үлэһит дьон онорто-обут, үөрэппит учууталларбыт

Дураева А.Г., Колесова О.Н., Ша-пошникова В.М., Сивцев И.И., Саха АССР үтүөлээх агронома Еремеев И.Л., Хатын Арыы нэ-һилиэгин үлэ, тыыл ветерана Колпашиников В.Д., үгүс үтүө ту-туулары Нам селотугар дьэндэ-тиспит, уруккута кус быһый легкоатлет Ядрихинскай А.С., сахалыы тойуксут Петров Н.Н. кылгас, чаһылхай түгэннэрдээх ахтылыларынан, Аһааны нэһи-лиэгиттэн кэлбит үлэ ветерана Павлова Татьяна өссө да сөбүлүүбэтэх, истин, кэрэ күүстээх коолаһынан бар дьон-норун үөрдэ эвэрдэлээн ыллаа-быттарыттан, санаа арааһын са-һан этэр этиилэриттэн сахабыт балаһана сырдаабыкка дылы бу-олан ылла.

Маны таһынан кэлбит дьон бары бу саха балаһанын тутта-ран үлэлэтэ олоһорун иһин, сыллата үөрэ-көтө Нам селоту-гар бары көхтөөх бэлиэ түгэннэр ытытыллалларыгар сөптөөх, кырдыһастар хаһан да бары кэминэргэ хааччаһа суох түмсэн, кимиэхэ да үтүрүттэрбэккэ ара-ас таһымнаах бырааһынныкта-ры, бэлиэ түгэннэри ытарга табыгастаахтык село кинигэр манник дуоһуйа сынһанар саха балаһаннаахтарыгар Колесов В.А. аадырыстан маһталларын эттилер.

Үөлэниэхтэрбитин, эдьийи-дэрбитин, убайдарбытын көрсөн сээрэгэнэн, чэпчээн-сэргэхсийэн «аныгыскы көрсүүххэ диэри» диэн эйээрэ, дуоһуйа оһоһаһыда-ан саха балаһанын көмүлүөк оһо-һун сылааһа ыһыра, түмэ туруоһа диэн эрэнсийэн түмсүүбүтүн түмүктээтибит.

В.Н. ЛУКИНОВ, үлэ, компартия ветерана. Нам с.

Сибиинньэ грибэ, ол эбэтэр саһа вирус (H1N1), киһиэхэ сезон-най грипп курдук киһирэр эбит: үрдүк температураланар, сөтөллөр, күөмэй, төбө ыалдьар, киһи тонгор уонна сылаабаһыйдыр, ардыгар «дьяам сүүрдэр» уонна хотуолуон сөп. Ордук бу гриппе «кутталла-ах бөлөххө» сыһыаннаах сирэйдэр: 65 саастарыттан үөһэ саастаах дьон, 5 саастарыгар дылы оҕолор, хат дьахталлар, олохсуйбут ыары-ылаах дьон (астма, диабет, сүрэхтэрэ ыалдьар дьон) уонна намыһах иммунитеттаах дьон хаптарыахтарын сөп.

Киһи ыарыйдаһына бэйэтэ эмтэниэ суохтаах, «Суһал көмөнү» дьибэ ыһыран көрдөрүүхтээх. Бараханник ыалдыбыт киһи уон-на «кутталлаах бөлөххө» сыһыаннаах сирэй бырааһы дьибэ ыһыран көрдөрүүхтээх, быраас эрэ лабораторнай аналиһы ыары-һах туругуттан көрөн, эмин-томун аныыр, балыһаһа киһирэн, би-тэр дьибэ хаалан эмтэнэрин быһаарар. Гриптээбит киһи ыалдьар кэмигэр дьибэ олоһоруохтаах, сөтөллөр, ытырдар бириэмэтигэр айа-

Дорубуйа баар — күндү баай

СИБИИННЬЭ ГРИБЭ САТЫЫЛЫЫР

һын, муннун саптыахтаах, тулалыыр дьонун харыстыыр сыалтан мааска кэтиэхтээх, биһирдэ туттуллар маасканы иккилии чаас буола-буола уларытыахтаах, туттуллубут мааска быраһылыахтаах.

Нам улууһугар сэтгэнийн ыйтан ОРВИ ыарыһа үрдээн оскуо-лаһа, детсадтарга карантин олоһтонно. Алтынньы 29 күнүттэн сэт-гинньи 4-гэр дылы 234 киһи ОРВИ ыарыһан ыарыйда, ол иһигэр 0-2 дылы саастаах оҕолор — 25, 3-6 дылы — 50, 7-14 дылы — 71, 15 үөһэ — 88. Сэтгэнийн 5-тэн 12 чыһылыатыгар дылы 615 киһи ыалды-быт, ол иһигэр 0-2 дылы — 98, 3-6 дылы — 201, 7-14 дылы — 170, 15 үөһэ саастаахтар — 146. Үарыы ааспыт нэдиэлэтээһэр 2,7 төгүл үрдээбит, сэтгэнийн 13 күнүгэр ОРВИ ыарыһа үрдүү турарынан сиһэстээн, карантин сэтгэнийн 22 күнүгэр дылы оҕо тэрилтэлэри-гэр уһатылынна.

615 ыарыы бэлиэтэммиттэн 5-һэ сибиинньэ грибэ буоларын лабораторнай чинчийинэн биһиргэтилиннэ: ол иһигэр 0-2 дылы саастаах оҕолор — 1, 3-6 дылы — 3, 15-тэн үөһэ — 1 түбэлтэ. Мантан 1 оҕо детсад оҕото, 3 оҕо дьибэ олоһор оҕолор, биһир куоракка үөрэ-нэр СГУ студена, 4 төгүлэ Нам сибиинньэтин олоһоохторо, 1 Таас-таах олоһоһо.

Грипп утары 2009 сылга приоритетнай национальнай бырайыа-гынан, ол эбэтэр босхо барыта 8904 киһи прививкаланна, ол иһигэр медицинскэй үлэһиттэр — 430, үөрэһири үлэһиттэрэ — 1674, 60 саастарыттан үөһэ саастаах дьон — 1050, детсад оҕолоро — 1086, 1-11 кылааска дылы — 3772, атын «кутталлаах бөлөх» сирэйдэр — 892. Нэһилинньэ атын араһаһыгар улуус тэрилтэлэрэ бэйэлэрин үлэһиттэригэр үп-харчы көрөн прививкаланналар, оннук тэрил-тэлэринэн буолаллар: «Намгаэстрой» ХЭТ барыта 10500 солк., оро-приота 6000 солк., пенсионнай фонда управлениета 8800 солк., «Сай-дам» ООО 10700 солк., «Байдам» ООО 7800 солк. үп көрбүттэр. Бу тэрилтэлэр начальниктара бэйэлэрин үлэһиттэрэ грипп утары «көмүскэллээх» буолалларыгар кыһаллалларын көрдөрүлөр.

«Үлэ харыстабылын тупсарыһа тэрээһиннэр» программанан социальнай страхование фондота 31500 солк. үбү 350 упаконка ма-аска, 6 комплект противочумнай көстүүм ыларга көрбүт. Нам улуу-һун муниципальнай тэрилли үбүттэн 400000 солк. противовирус-най уонна антибактериальнай эми ыларга диэн баһылык бастакы солбуһааччытын Н.В. Слепцов мунһаһын уурааһынан биһиргэти-линнэ.

Бу ОРВИ үрдүү турар бириэмэтигэр элбэхтик дьон муһтар си-ригэр сылдыһа сатааһан, илиигитин мыылаһаах уунан өрүү сууна сылдыһын, илиигитинэн хараһытын, муннугутун, айахытын ты-ытыман, мааската кэтэ сылдыһын.

А.И. ВИНУКОВА, Намнааһы «Роспотребнадзор» 1 разрядтаах ыһаарсай специалиһа

Эрйдээх этигэс

СӨПКӨ ДЬАҞАНАН ИҢИЭБИН

Кыралы да буоллар, ааспыт сыллардааһар Нам улуунун киһи-нигэр уулуссалары оноруу ытытыллан эрэр кестэр. Ордук Аммосов аатынан уулуссаһа буор кутан, куоракка барар суолу кытта хол-босто. Онон ити уулуссанан сылдыһы күнүс да, түүн да элбээтэ. Түүннэри үлэһир маһаһыннар бааллар.

Аммосов уулуссатын олоһоохторо сөпкө өйдөөн, олбуордарын онгостон эрэллэрэ элбээн иһэр. Көрөргө үчүгэй, үөрэ саныгыһын. Ол эрэн барыта үчүгэй буолбат, киһи сылдыһар тротуардара алдьанан дьон онон сылдыһабат, сорох сиргэ олох да тротуар суох. Ол түмүгэр кэлэр-барар дьон массына суолунан сылдыһарга күһэллэллэр. Ол хайдах түмүктээһин быһылаан буолбутугуттан билэн турабыт.

М.К. Аммосов аатыгар куһаһан күлүгү түһэрбэт гына дьаһанан үлэһирбит наада буолла. Массына сырыһа элбээбитинэн, тро-туардары оноруоһа, уулуссаны уотунан сырдытыны элбэтиэх-хэ. Олоһоохтор үчүгэйи онороллорун өйөөн, Аммосов аатынан уулуссаны тупсаран иһиэбин.

Н. КИРИЛЛИН Нам сэл.

ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ

ЛОМБАРД
Золото Якутии

Уважаемые Дамы и Господа!

Ломбард Золото Якутии проводит розыгрыш среди залогодателей.

В период с 09 ноября по 24 декабря 2009 года станьте участником розыгрыша: оформите займ на сумму выше 2000 рублей и получите купон участника.

ПРИЗ 50 000 РУБЛЕЙ

Дата проведения розыгрыша 25 декабря 2009 года. Результаты будут опубликованы с. Намцы, ул. Чернышевского, 14 по всем вопросам звоните по тел.: 8 (41162) 431-44

Утүө киһи аата үйэлэргэ үмнүллүбүт

АМАРАХ ТЫЛЫНАН АБАБЫТ ТУҔУНАН

PDF Compressor Free Version

Төрдө-уһа суох киһи бу сиргэ баарын билбэспин. Ол эрээри биһиги билигин бу дьон өбүгэлэрбит төрүттэрин-уустарын чопчу быһаарар кыахпыт суох. Ол биричиинэ биллэр. Оҕо сылдьан сыдыаан дьонун суолтатын ситэ өйдөөбөтөх буруйдаахпыт. Ону орто саасыт мурданын аһаран олорон, дэ саныбыт, ону-маны хаһыстыта буолабыт.

Биһиги аҕабыт Софронов Михаил Иннокентьевич сэтгэнийн 25 күнүгэр 100 сааһын туолар күнэ чугаһабытынан, кини туһунан сырдык санааны, олорон аасыт кылгас оловун, бэйэтэ хаалларбыт кыракий ахтыгыттан сийгэтэрэн, чоо сааһылаан, чөкөтөн көрүөхпүт.

Аҕабыт 1909 с. ыраахтааҕы быһааһын хара баттала күүһүрбүт, батараактааһын бириэмэтигэр төрөөбүтэ. Элбэх оҕолоох ыалга төрөөн, ол содултуттан соботоо хаалбыт уонна дьолугар атын ыалга итиллэн тыһынаах хаалбытын кэпсиэрэ. Кини төрөөбүт сирэ-дойдута Кыһыл-Сыырга, Хара Былыт дьон ааттанар урукку совхоз киин уһаайбатын хортуппуйун бааһынатын арҕаа өтүгүгэр өтөвүн миэстэтэ билигин омооно эрэ көстөр. Ону аҕа: «Хара Былытка бааһына аҕаҕар баар булгуннах — ол биһиги өтөхпүт.» — диирэ. Кэлин, аҕабыт өлбүтүн кэннэ, 1973 с. оскуола оҕолорун күһүгүгү практикатыгар ити сиргэ хортуппуйу хостуур этитбит. Оччолорго булгуннах үчүгүйдик көстөр этэ. Бу сир уруккуттан бааһына буолан, биһиги эһэбит бааһынаҕа балбаах таһан айабын ииттибитин иһин «Харчы оҕонньор» дьон хос ааттаммыт.

Былыр нэһилиэкпит илин өтүгүгэр сытар кытылларыгар Арыы-Тиит, Хара Былыт, Дьархан, Куччуг, Дьуонааскы у.о.д.а. кыстык сирдөрүнэн түөрт-биэс дьыэнэн дьукаахтаһан олорубуттара үһү. Ордук Муччукулар аҕа уустара Арыы Тиитинэн уонна Хара Былытынэн олорубуттар, билигин нэһи-

лиэкпит арҕаа өтүгүгэр сытар (трасса нөҕүө) Мозуруокка тахсан сайылыылара.

Аҕабыт 1921 с. 12 сааһыгар оскуолаҕа киирбитэ. 3 кылааһы Куонта Кириэскэ 1924 с. бүтэрбитэ. Онон үөрэхпит бүтээхтээбит. Биричиинэтэ биллэр — ити сылларга Саха сиригэр гражданскай сэрии буолан, үөрэхтэһин үлэтэ улаханнак харгыстаммыт бириэмэтэ буолуон сөп. Гражданскай сэрии түмүктэммит сылыгар Никольскайга түмүллүбүт үрүн баандаларын уруссаллыырга Өлүөнэ өрүһүнэн борохуотунан К.К. Байкалов этэрээтэ Хара Былыт туһаайытынан аһан иһэн салааттар табах, чэй биэрэн аасыттарынан аҕабыт кэпсиэрэ, оччолорго 12-тин аасыт хороччу улааппыт уол. Онтон сотору соҕус сэрии тыһаһа-уһа биирдэ ыйыргыт түспүт...

1927 сыллаахтан Хамаҕаттаҕа «Сотгой», Хомустаахха (оччолорго Партизанга) «Чомоорко» тыһаһаһыстыбатын коммуналары тэриллбиттэрэ. Биһиги аҕабыт ол сылларга Хатырык нэһилиэгэр олорубута. 1928 с. Хатырыктан кэлэн Намга комсомолга киирбит. Оттон Кыһыл-Сыырга бастакы комсомольскай ячейка 1929 с. тэриллэбит. Аҕам ити сыл Хатырыктан эргиллэн кэлэн «Чомоорко» коммунаҕа үлэлээбитинэн барбыт. Бастакы комсомольцтарынан бу коммунаҕа Сысолятин Алексей Федорович, Иванов Михаил Иннокентьевич (Лэгээттэ), Зырянов Алексей Николаевич уонна биһиги аҕабыт буолбуттар.

1930 с. Саха сиригэр ыччатта-

рын ыгырытынан промышленноһы сайыннарыга көмүстөөх Алданга 250-чэ комсомолехы ыыппытара. Бу комсомол путевкалаах дьон ортолоругар биһиги аҕабыт эмиэ баара.

Кини Тыраканда дьон бириэмкэҕэ, гражданскай сэрии кэмигэр бандыттар үрэйбит бириэмкэлэрин чөлүгэр түһэриигэ кыайылаах үлэтинэн стахановскай хамсааһынга актыбынайдык кыттыбыта. Икки сылынан дойдутугар эргиллэн үлөһүн сылдьан аҕабын тэлиэгэҕэ эчэтэн, оннук сылдьан 1933 с. хоту Усуяана оройуонугар

үлэли барбыта.

Аҕабыт өссө Куонта-Кириэскэ (билингитэ Намга) лааппы уочарытыгар туран, кинилэргэ кыракий унуохтаах, хортуппуйу, бөрт ыраас хааннаах киһи чугаһаан, ону-маны ыйыталаһан, сизбиттэн блокнот таһааран тобулар ууран сурунарын, кини тула дьон тобуоруһа мустубутун, ол 1925-1928 сс. Саха АССР Совнаркомун уонна Кини ситэриилэх комитетын бэрэссэдээтэлинэн үлэли сылдьар М.К. Аммосовы көрбүтүн куруук астына кэпсиэрэ.

Хоту тийиэн бастаан «Индиигир» союзга атыгэрэҕин үлэтигэр икки сыл, онтон 1935 сылтан оройуоннааҕы ыскалат сэбиэдиссэийинэн, салгыт түүлээх тутууччынан үлэлээбитэ. Атаҕын ыарыта бэргээн, 1947 с. Дьокуускайга кэлэн үс ый эмтэнэн II группалаах инбэликкэ тахсар. 1948 с. дойдутугар Жданов аатынан колхозка үүт-табаарынай ферма сэбиэдиссэийин солбуйааччынан үлэлээбитэ.

Ити сылларга (1948-1949 сс.) Жданов аатынан колхоз бэрэссэдээтэлинэн сэрии сылларыгар Хамаҕаттаҕа Ленин аатынан колхозка бэрэссэдээтэллэн дьонун-сэргэтин өрө тутан бэриниилээхтик үлэлэспит, үтүө майгылаах уонна сатабыллаах салайааччы Бурнашев Иван Николаевич-Топпот Уйбаан үлэли олооро. Кини кэргэнэ Бурнашева Варвара Романовна биһиги ийэбит Дмитриева Федора Григорьевна эдьийи этэ. 1947 с. суг дьылларыгар кыһарытарбыт Мэнгэ-Ханалаах ыччаттарын киин орой-

уоннарга ытан үлэлэтэр бачыым республика үрдүнэн биллэриллэн, биһиги ийэбит үһүө буолан Кыһыл-Сыыр сиригэр булбуттар. Эдьийигэр дьукаах буолан олорубут. Күтүөтэ Иван Николаевич кыргыттары фермаҕа, хонуу биригээдэтигэр, от үлэтигэр, бурдук ыһытыгар, күһүн хомуурга, онтон сүөһү кыстыгар эбии аһылыкка үлэлэспит. Онон аҕалаах ийэбитин холбообут киһи буолар.

1950 сылтан аҕабыт колхоз бөдөнсүйүөр дылы «Кэнкэмэ» ыччастагар биригэдийринэн кыһамнылаахтык үлэлээбитэ. Ол быһыгар балык собуотугар рабочайдаабыта. 1960 с. «Нам» совхоз тэриллитин кэннэ өр сылларга кулупка кочегарынан, остуораһынан үлэлээбитэ. Үлэтин таһынан кыһын дьонго хаатынҕа улларан, сайынын оһох онорон эбии харчыланар этэ. Оһох оноруугар элбэх киһини үөрөспүтэ. Ол курдук Хомустаах, Таастаах, Партизан нэһилиэгэтин административнай дьыэлэрин оһохторо кини илигин иһинэн аасыттары билгин нэһилиэкпит аҕа саастаах дьонно биллэр уонна үлэһиттэр. Ордук сайыны кэмнэ улахан дьону уонна оҕолору сайлан кирпииччэ үктээһинигэр үлэлэспитэ.

1970 с. сааһынан пенсияҕа тахсыбыта. Бэйэтин 72 солкуобай пенсиятын баара-суоҕа эрэ сыл туһаммыта, 1973 с. ыарахан ыарыыга ылларан биһиги кэккэбиттэн туораабыта. Биһигини, сэттэ оҕону төрөтөн, аһатан-тангынан киһи онорбуттара. Дьоммут наһаа боростуу буоланар, биһиэхэ сыһыаннара эмиэ оннук сымнаҕас, сэмэй уонна аһыныҕас майгылаах этилэр, кинилэр олохторо оҕолоругар хаһан даһаны сүспэттик үйэлэргэ хааллаҕа.

Оболорун ааттарыттан орто уола А.М. СОФРОНОВ-Онтуон Кыһыл-Сыыр бөһүлөгэ Хаарыскаҕа: М.И. Софронов маэриэстэ (автор уруһуһа)

Күүстээх дьоннор тустарынан бэчээккэ син балайда суруллар. Ол да буоллар үксэ күүстээх эр дьон тустарынан дьон ахтылара, көрбүттэрин кэрэһилээһиннэрэ буолар. Аасыт кэмгэ, урукку сахха төһө күүстээх, кыанар дьахталлар Саха сиригэр кизгэ иннигэр олорон аасыттарын туһунан бэрт сэдэхтик, сэмэйдик бэлэтэнэр дииххэ сөп. Баҕар, ол саха дьахталлары (эбээн, эбэнки о.д.а.) ааттара айылҕаттан олус сэмэйдэриттэн биллибэккэ-көстүбэккэ хаалбыта буолуон сөп. Чахчы оннугун саарбаҕаһааха да сатамат.

Афанасий Прокопьев-Хонооһо биир дойдулаахпыт, төрдөөбүтэ олорон аасыт (аасыт үйэ бастакы аҕарыгар) Нам улууһун Көдөһү күүстээбэ Дэлэгэй уола Микиппэр туһунан суруйар, чахчы бэйэтин кыанар киһи үөскээн аасыт, авторын өйдөөбөппүн «Билбит көрбүт» дьин хоһоонго оннооһор этилибит этэ: «Күүстээхтэн Көдөһү Дэлэгэй уолуттан ордук күүстээби көрбөтөбүм».

Салбанга төрөөн-үөскээн, ситэн баран, Үөһээ Көдөһүгэ кийити буолан олохсуйан, үгүс ыччаттанан, сааһыран иһэн орто туруу дойдуттан барбыт, кыыс эрдэбинэ «Элибир Ньуккулай» кыһа Винокурова Ульяна Николаевна дэммит, кэлин Скрыбыкина Ульяна Николаевна — Уһун Ылдьаана буолбут. Саха биер айылҕаттан бэриллибит кыахтаах дьахтара, бэйэтэ сэмэйдэ бэрдиттэн биллэрбэтэбин, көрдөрө сатаабатаһын үрдүнэн, олох обургу олуура-моһуура, эриэр өйдөөбөтөх өттүгүттэн күһүн көрдөрөргө, санаабата өттүттэн кыаһын биллэрэргэ күһэллэбит түбэлтэлэрин туһунан, кини эдэр сааһыгар дьукаахтаһан бииргэ, соробор ыаллы олорубут, добордоспут дьүөгэтин эмиэ Көдөһү кийитэ (Таастаахтан) мин саҕаһым Обутова Ульяна Алексеевна — кыра Ылдьаана — «Ылдьааска» бииргэ сылдьан, олорон уу хараһынан көрбүтүн туһунан кэпсээннэрин улус дьонугар-сэргэтигэр, ордук эдэр ыччатыгар, тэрдээһин баһарабын. Кини дьоннорун (аймахтарын) ханна, хаһан төрөөбүтүн, улааппытын туһунан Салбанга, Хамаҕаттаҕа билээччилэр да, аймахтара да үгүс буолуохтаахтар, олор сырдыахтаһара дьин эрэнэбин.

Үөһээ Көдөһү (урут Нам улууһун Көдөһү нэһилиэгэ) билигин Дьокуускай куорат Маган нэһилиэгин территориятыгар киирэр (заказник). Сытар сыр үксэ Туура үрэх тардылыһа уонна үөһэ өттө Окуну (Мангырас), Таастаах (Өлөнтү), Үөдэй (Маймаҕа), Аллара Көдөһү (Кэнкэмэ, Умсаннаах) икки ардыларыгар сытар. Олус кэрэ айылҕалаах, былыргыта силбэһ сытар хаас, анды төрүүр-уһууру улахан күөллэрэ, уолан кизгэ нэлэмэн, ону тэнгэ үгүс элбэх чөһөлөх алаастар, от үрэхтэр сабардыыр дойдулара.

АТЫҔЫР ОБУСТУУН КҮӨН КӨРСҮҮЛЭР

(Ылдьааска эмээхсин кэпсээннэрэ) Саас. Баллар саҕа сайылыкка көспүт кэмнэрэ. Үөһээ Көдөһү ыалларын үгүс өттө Туура үрэх кытылыгар, тардытыгар үс утуу-субуу сытар сайылыгынан олороллоро. Бөһүөлэктээһин бара илигэ. Саха сиригэр силлэрэн аасыт гражданскай сэрии бүтэн, олох олобун булан эрэрэ. «Кыһыл Туура» колхоз тэриллэбитэ. Көдөһүгэ улахан баай өөскээбэтэх сирэ, арай хас да сүүс сүөһүлэнэ сылдьыбыт Дьарааһынап соботоо баай баара. Кэлин сэбиэскэй былаас буолан, дьон-сэргэ барыта сирдэнэн-уоттанан, сүөһүлэнэн-астанан барбыта. Туура үрэх быһа охсор биер кэрэ миэстэтигэр Дулҕа Ыйаабыт сайылыкка сүрүннээн биэс-алта ыал сайылыылара.

Мин кэргэмминэн (Обуту Николай Николаевич — Ньукуу — Уһун Ньукуу уһун синнигэс унуохтаах, кыыс нарын дьүһүннээх, долгунура сылдьар ыас хара баттахтаах, бааһынайдыгы, күөгэйэр күнүгэр сылдьар эдэр киһи этэ) уонна Чобуу дьин 8-таах суос-соботоо уол оҕобутунаан Дулҕа Ыйаабыкка сайылы кэлиппит. Саҕа туруору балаһан туттан, Ньукууу бырааттарыттан араасхан туспа сайылырга быһаарыммыппыт.

Дулҕа Ыйаабыкка Скрыбыкиннар дьин ыалы кытта кэккэлэһэ тэлгэһэлэмиппит. Биһигини кытта баралла саастаах уоллара, доборбут Семен Семенович Скрыбыкин ол сыл Салбантан саҕа кэргэн сүгүннэрэн аҕалан абатынааҕы кытта биергэ олороллоро. Сэмэн олус сэмэй майгылаах, аҕыһа саҕалаах, маһынан туттууга айылҕаттан дьобурдаах, саар тэҕил

Киэн туттар дьоммут — биер дойдулаахтарбыт

УҔУН ЫЛДЬААНА

унуохтаах эдэр киһи этэ. Саҕа кэргэнэ Сэмэннээбэр быдан өндөс унуохтаах, суллаабыт үөл тигит холлобуһун тангынарбыты нымилкэй, ньыгыл эттээх-синнээх, мөҕүрөөн эдэр дьахтар дьыэтин таһыгар ону-маны үлэлээн, кулуһун курдук имплэнтэнэ хааман-сиимэн ходоһууларын, бастаан кэлээт астына көрбүппүт.

Мин чугас ыалбар сотору кэлэн-баран сылдьыһан, Ылдьаана ылын түргэнник бодороспуппун. Сэмэнин дьоннорун кырабытыттан билэр ыаллары буоллаҕа. Ылдьаана биһиги онтон ыла дьүөгэли буолан, бэйэ-бэйэбитин биердэ хомотуска, турса тылы быраһыбакка эн-мин дьээн олорон кэлибит. Ити кэмтэн ыла, биһиги икки эдэр ыал добордоһуубут, хас да сыл биергэ кыстааһыммыт сааламыта. Онтон ыла дьоннор биһигини Сэмэн Ылдьаанатын Уһун Ылдьаана, миһин Ылдьааска дьин арааран ааттыыр буолтара.

Сайылыктыгар Дулҕа Ыйаабыкка колхоз фермата суоҕа. Сайылык ыаллара Туура үрэхэ Табалаахан кырыһыаһы быһа түһэригэр хайа охсон кизгэ кенүс онорбут сиригэр үрдүгэр холбоһон биер титиктээх этибит. Үөһээ сааскы сурду быһыһыр ойуур саҕатыттан сиригэр колхоз бааһына онорбута. Бааһына аллара өттүнэн утуу-субуу ыаллар сайылык дьыэлэрэ, балаһаннара, колхоз сарайа, уус дьыэтэ бааллара.

Титикит уонна дьыэлэр икки ардыларынан аһан суола аһара. Ыллар бары биер титиктээх буоламмыт, ыамы бары биергэ саҕалырыбыт. Биэс-алта эдэр дьахталлар, биер эмэ сааһыран эрэр эмээхсин титикитигэр мустан олус көхтөөхтүк, үөрэ-көтө, бары көмөлөсүһөн биергэ сылдьарбыт, үлэлирбит. Биһиги күөгэйэр күүмүт этэ, саҕа олох эмээ эдэрэ, инникибит барыта ыраас, сырдык, кэскиллээх, киһини уоһа да саппаһырдар суоҕа. Ыллар бары сүөһүлэммитэ, сорох ыккы-үс, анныныктааҕа, сорох икки-үс, онно кыра субай сүөһү эбиллэн сайылык ыаллара холбоһон балайда сүөһүлээхтэрэ. Титик тизгэнин Сэмэн Скры-

быкин, Сэмэнчик Охлопков (Николай Семенович Охлопков аҕата — О.Д.) олус мындыр уус дьон салалталарынан сайылык барыта туппуга.

Сайылык сүөһүлэрин аҕа баһылыктарынан, соботоо «тойоннорунан» хаһыс да сылын Сэмэнчиктээх Катирис кунаннара Кытарбаайы этэ. Кунан буолуо дуо? 7-8 сааһыгар сылдьар, буутун этэ мунгутаабыт, сиһин этэ сиппит атыыр оҕус бэрдэ. Өссө хаан аҕардаах диһиллэрэ, кырдыга кини оҕус буолуоттунан сайылыкка ынах кытараабат, төрүүбүтү төрөлкөй буолла дьин үөрсэллэрэ. Билигин сүүлэ киирэн, этэ-сиинэ туолан киһи астына көрөр сүөһүтэ буолбута. Чугас Орто Сайылык, Нальы сайылыктарыгар баран, оннообу атыыр оҕустары кытта күөн көрсөн, күрээс былдыһан, соробор кыһан өрөгөйдөөн, соробор кыһаннан кингэ-наара холлон кэлэрэ.

Сарсыарда ыамга атыыр оҕустун кингэ-наара холлубут быһыһааҕа, аһаатын-аһаатын буору хаһан күдээр-ритэрэ, күрүү иһигэр турар аҕыһах тиһтэри кэйдэн, анныһалаан силигирээрэ, ынахтары хотонго киллэрээрэ ураһаһынан үрдэххэ, хааннааһынан үөс курдук күлтэчи көрөрө, төбөтүн илгистээрэ, кэннинэн тэйэ-тэйэ буору хаһара, муннун тыһаһан буус гыннарара. «Быйыл оҕустун хайдах эрэ ыла сылдьар ынаһын араардахха эгин кыһыһар, күрдүөттүр идэлэммит», — диһиллэрэ уруккуттан билэр дьахталлар. Арай иччитэ Катирискэ хаһан баһарар туран биэрэн «таптарара». «Сүүлэ киирэн силбизтэнэр, сэргэни! Ким да билбэт, сизлиһэн да кэбиһэ, оччобуна ити үлүгэрдээх сүөһү киһини ас гыныа дуо? Тута ыһыта буоллаҕа!» — дьин сүөһүгэ ыстаҕас Ньукуу дьахталлары сэргээрэ. Сарсыарда ыам кэннитэн чэйдээн, үүт эрийэн баран күнүскү ыамны барыһыппыт. Дьахталлар үксүлэрэ кэлэн сытар ынахтары туруортаан ииктэтэ, саахтаа сылдьыбыппыт. Сордохтор титик аанын аһан ынахтары миэстэлэригэр баайталыһылара. Тоҕо эр ол күн Ылдьаана хойутаабыта, кэлэ илигэ. Ынахтары киллэрэн

баайыталаабыппыт. «Ылдьаанабыт тоҕо суоҕу, хойутааҕаҕы, киһи киһи? Көлбэһинэ күлүөхпүт: «Сэмэнин ыппат дуу?» — дэһэ-дэһэ биэс-алта дьахтар титик аһаҕас аанынан Ылдьаана дьыэтин диэки көрөн тура түстүбүт. Ол икки ардыгар Ылдьаанабыт ыксаабыт быһыһаах, балаһаһыттан сулбу ойон тахсаат, тизгэйэ-саарайа кизгэ-кизнити атылаан, титик диэки хааман курбалдыһан истэ. Ыксаан эбитэ дуу, түбэспиччэ алҕас ылбыта дуу, куруук бобуонуктанар былаатын онугар кып-кыһыл чараас былааты илиитигэр тутан, дайбатаһын аайы тэлимнэтэ истэ. Кытарбаайы үрэх үрдүгэр буору хаһа-хаһа сирэйин буорга сууралы турара, мөбүрээт, аһааһан ылар. Ылдьаанабыт тизгэн ортоугар кэлиһэ, эмискэ атыыр оҕустун чыпчыһыах түгэнэ тохтоон Ылдьаанаһы (киһи кыһыл былаатын буолуо) одуулаан турар ыла. Онтон оҕустун орулуу түһээт, тугу да билбэккэ титигэр тизгэтин иһэр дьахтар диэки буулдылыт түһэн кэбиһтэ. Дьахтарбыт титиктэн түөрт онча хаамыы, оҕус кинитэн оннооһор эрэ чугаһа. Биһиги дьахталлар тугу да гынаахпыт булбакка, ким күрдэхтээх, ким олоппостоох, быһата илиитигэр туох түбэспитин туппунан титиктэн оһон тахсан Ылдьаанабыт диэки ыстаммыппыт. Бастаан тугу да сэрэйбэккэ ынахтарыгар ыксаан испит дьахтар биһиги хаһыһытыттан эбитэ дуу, этэ тарпыта дуу, оҕуска уун-утары эргиллэ түстэ. Ол кэмгэ оҕус муһун тоһуһуотунан Ылдьаанааҕа аҕыһах ойуунун түһэн эрэрэ.

Биһиги алдьархай тахсан эрэрбитэн быһыһаах, бары эмискэ тохтуу түстүбүт, аны туох да дьахтарбытын быһаабаат дии санаабыппыт эбитэ дуу. Ити барыта эдьийиһэх икки ардыгар буолта быһыһааҕа. Арай өйдөөн көрбүппүт Ылдьаанабыт түһэн эрэр оҕуһу икки муһунтан лап гыннан ылыт. Оҕус көхсө бүгүллүбүтүн иннин диэки түһэр. Ылдьаанабыт оҕуһу муһунтан умса баттыыр. Өр гиммата, дьахтарбыт оҕуһу

Төрөөбүт тыл сүмэтэ

АППААНЫ ДЬАРААНЫНА — УРАН ТЫЛ ХАҢААЙЫНА

Сир-туом тутуһуута соһу-мардык кирибит ырынак үй-тигэр олус суолтаах. Аны ыччат сэргир дьарыгынан булт буолаары гына...

Начальнай кылааска үөр-нэрбэр эбэбинээн Арыс Куту-руга диэн сиргэ кыстаахпыт кыһын таайым Дьэндэрэхи-нискэй Миитэрэй (Ноотой) күһүн куобаха дьону кытта бултаһан куобагы сыарбанан тизийэн ажалалларын чуо-бааччы өйдүүбүн...

Дьэ, бу билигин «Саха сирэ» хаһыакка кэпсэммит (1993 с.) тытаарыга тахсага «Булуот үгэһэ» ыстаытыны ааҕан ыччат дьон баҕар тугу эмэ туһанаай-аллар дии санааттым. Уол элбэх саастаах кырдыаһы тумус онгостон улахан булка барсар...

— Тукаам, далаһаларгын (аттаргын) үчүгүйдик баайталаа. Бөхтөрүң (ыттарын) сытар сирдэригэр үөл мутугу тоһунан тэлгээ. Сынньанан уонна дыг-дьяйбакка (түүлэрэ кураанах) уһуктуох этилгэр...

рын сөп (мутук — лабаа). Хаар-баккын (күөстэнэр солдуурчак), киргилгин (сүгэ) ылан ол көлүйэттэн убаҕаскын (уу) баһан таһааран көлөҕө (олоон) оргут, кытарарга (уокка) аста бэрсээр. Көндөйгүн (саа) көрүнээр.

Булт аата эмиэ туспа эбит. Тайах — күлүктээх, тиин — тэрээн, улар — көбдө, кырынаас — бэлиэлээх, солондо — амчыкаа, бөрө — уһун кутурук, киис — аташкаан, саанан ыттым дири онугар дарбийдым, сыыстааха — халтарыттым дэниллиэхтээх. Биридэ кизһэ аһы олонор оҕонньорум эттэ: «Бүгүн, тукаам, сир хайаарың чоноттум (көрдүм, таба хаамтым). Көндөйдөрү үчүгүйдик сотон, дайбаахыны (?) бэлэмнээн сарсын сорунан көрүүххэ (бултаһан). Мин хаста да тытаары алаһатын (арҕа) таба хаампыт киһибин. Кырдыаҕас сымнаҕастык көрсүөн баҕарыахха. Олус дохсон, бардам тыллаах киһи булда эмиэ оннук утарсылаах буолааччы. Өтөрдөөбүтэ Лэгэнтэй тытаарыга баттаппыта. Алаһа үктээн кэлэн баран кизһэ кытарарыгар эргэ даппыта (?) сарымта сылдырын хайа тардан ылан таһырдыа бырахпыт. Арааһа сарсын саҥа эһэ тэллэхтэннэм диэн эрэннэ.

Лэгиттэ иккиэ буолан бултуу тийбиттэригэр бүү мас, сылыбырҕа да уктарар бокуойа суох кырдыаҕас ойон тахсан Лэгитти тизэр баттаан, хаһыгыты сытар киһи тылын оруу тардан түөһүгэр быраһпыт. Көр, сиргэ да, булка да сылдан мэнээк саһарар, солугута сүөххүн көрдөрөр итинник түмүктээх буолар», — диэн кэпсээнин бүтүрдэ. Наһыйлык миин иһэ, чэй сыпсырыһа олоодо.

Сарсыныгар тытаары алаһа-тыгар тийээн икки сиринэн сэлиэнэй айаһын саҕа хайаастары оҕордо. Алгыс эттэ: «Улуу хотунгун дуу, тойонгун дуу? Сытааҕар сымнаа, арыгытаар ыһаҕарый. Халтаннаабыт хаҕыдахтаах, соролообут сукуйдаах (сон) биис уһунуу хара суора аҕыс ачык тараҕай кыыстаах, тоҕус топотох турбут уоллаах тон каллим (Саха сиригэр олохтоох былгыгы биис ууһа омук. Оҕонньор кэлин саха дэгимээри атын омугу ааттыыр). Ити кэнниттэн хайааҕаска көндөйгүн угаат ытар. Онтон илдэ кэлбит уһун маһына арҕаҕа булкуда уонна: «Сымнаабыт (өлбүт) быһыылаах, арааһа, үтэлээх (оҕолоох) быһыылаах», — диэт, иккиһин ытта. Оҕонньор эһэ төбөтүн ха-чыыба, баппаайын хаппайа диэн аатталаата. Дьэ ити курдук бэрт көрсүөтүк, төрөөбүт хара тыабыт бөлөҕүр алгыс эти-тэлээн үтэлээх тытаарыны сымнатан турабыт диэн суруй-ар Г. Иванов, Сунтаар кырдыаҕас булчута. Кырдык, булка сылдан олус өрүкүйэр, солугута суох туттар-хаптар, сүүрэр-көтөр тыа бөлөҕүттэн матарын таһынан дөнгөөх буоларын оҕо да киһи истэр-билэр. Манна даҕан эттэххэ, сирдээх саһалаах, киһиэхэ эйбээс майгылаах, бардам быһыыны чугаһаппат Дьарааһын булка ханан да үргэнээх буолуо дии санаабат киһибит кыра чонкучааха биһиги күрээтэччилэр, санаабыр сүүсчэкэ куобагы киллэрбиппитигэр, тоһуйар уол куобахтарга сүүрэн кириэр-кириэр ыгыталаабытыгар Дьарааһын суостаахтык бириикки тылы эптитигэр өйдөммүтэ. Биһиги бары да эдэр, эрчимнээх, тэтиэнэх дьон этибит эрээри туохха барытыгар Дьара-

аһыны тумус туттарбыт. Ити түбэлтэ кэнниттэн, ол ыччат булка сылдыспат буолта. Аһыны тугу да эптэ: «Уолдэмчи киһи, дьону дөнгөһөм диэн сэрэммитэ буолуо, тахсыспат», — диэн быһаарбыта көүлүлээччибит Дьарааһын.

Дьингэр булт оонньуу-көр буолбатаһын иһин, саҥа кэм саһалыы олоһору, ыччаты төрүттэригэр идэтигэр уһуйары эрэйэр. Иити үлэтин туспа көрүңгү буолла. Дьарааһын мань өтөрү көрөн эбит дуу, биитэр майгы-сигили өттүнэн кыратыттан кимизэхэ баҕарар киһи кыаһын өрүү бэлиэтээн, ирдэбил кытта тэгнээн нэһилиэгин дьонун олоһун ураты, өссө улус үрдүнэн ханнык уларыһылылар, ситиһилэр тахсы-быттарын ситиһили уонна киз-ник сырдатан олохтоох хаһыакка таһаартарар. Улууска Ильич уота ханан туттуллубутун, маннайгы көлүөһүнүй тыраахтары ким илиитигэр ылан үлэлэппитин, нэһилиэгэр тимир ууһа элбэх ыһынналаах киһи хайдах күөрдүнэн, ытарчанан, өтүйдэлэринэн элзээн бүтүн холкоус барамныгытын, булуугун, массыына, тыраахтар чаастарын хантан да атыгылаһыннарбакка абыхаһыгырын, сэрии кытгылаахтара төннөн кэллэхтэринэ, адаһыйбакка үлэҕэ төбөлөрүнэн түһэллэрин ааҕааччы көрөн оло-роор курдук гына чахчылары аралтаан кыларыйар кырдыгы суруйар.

Соторутааҕыта Сиэллээхтэр сыдыаанарын учуутал Дьөгүөр Хабырыллайыаһы оркуола-ларга, нэһилиэккэ, улууска онортообут өгөлөрүн хостоото. Ити барыта Дьөгүөр Хабырыллайыаһы ааспыт уонна ум-нуллубат үлэлэрэ. Дьарааһын

суруйуу чүөмпэтигэр сүрэхти-ин-быардыын хаптаран киһи туһунан билигин хаһаастаах хаптарыгар хатыы сылдыһыт. Нэһилиэгэр кини курдук дьонун-сэргэтин норуокка өгөлөрүн кылбачытар киһи суох. Төрөөбүт нэһилиэгин сирин-дойдугун кимнээҕэр да билэр. Оннооҕор улус краеведа Сиэникийи Сиэнэкэй диэн суруйарын Дьарааһын көннөттөрөн урукку төрүт чөлүгөр түһэттэр. Билигин Сиэникий ааттанан биһиги кырдыаҕас дьон, көнөн, өрө тыһына холкутук олоһобут. Сиэникий сорохпугулар төрөөбүт, сорохпугулар баран оонньообут алааспыт буолла. Суруллубатах сокуонунан сурт сурахтаах, алаас уларытат анал ааттаах.

Аппааныга Сивцев Эллэй диэн сүрдээх сымнааҕас, сэмэй уонна колхоһугар, совхоһугар өрүү туһалыы сылдыгар тимир ууһа соторутаанҕа дылы үлэли олоһубута. Кини чугас уруу-лара худуоһунньук Эллэй уонна Эллэй ийэтэ Россия иистэнэр эйгэтигэр биллэр, искусство-ведтар быһа аспап иистэннэн идэлээх Анастасия Егоровна этэ. Олорбут сирдэрэ Кыһыл Дэриэбинэ. Нууччалыы охсуу дьыалэрэ билигин да туһалыы турар. Худуоһунньук аҕата Сэмэн уоттаах сэриигэ тытланан тийээн сураҕа суох сүһүтэ. Кинилэри Уус Эллэй уруу туттара. Кинини мин өссө да эдэр диэн итэҕэс санаан ахтыбатаҕым. Онуоха эбии Дьарааһын курдук инчэҕэстэн суруйар кыах суох диэн билиниэххэ наада. Аппааны нэһилиэгин Дьарааһына Бэс Дьарааһын курдук да буолбата, киһи барыта ыткытыр суруктаах-бичиктээх бэрт Дьарааһын буолла. Сүрдээх элбэҕи билэр, ымпыктаан-чымыктаан суруйар, көр-нар аргыстаах, ба-стын үлэһит, очеркист Дьарааһын нэһилиэгин дьонун олоһун, үлэтин-хамнаһын үйэтитэ оло-рорун аҕа киһи быһыытынан айкалыһыбын.

В. ШАПОШНИКОВА. Нам с.

төбөтүн умса баттаан муннунан тизэргэн буоругар лигийэн барда, оҕуспут өссө да бирдэ-иккитэ сизилиэн дүүккүйэн көрдө, онтон аны төүрт атаһын баһаналыы тирэммитинэн кэннин диэки ньылбы анһыланан чу-гууйан барда. Ылдьаанабыт оҕуһун умса баттыы сылдан, атаһын оҕуспут сирэтин, хараһын, муннун тобу-та тэбилээн турда. Оҕуспут күүһүн былдытан ыксаата быһыылаах, куо-таары туора-маары ойон көрөр да, Ылдьаанабыт аны ыппат буолан би-эрдэ, өссө сирэтин-хараһын этэрбэ-стээх атаһын тэбилээн түһэн баран, ыһтан кэбистэ. Оҕуспут тоспун ып-лым диэбитти тизэргэн түгээн диэки сүүрэн күскэйэ турда.

Биһиги дьэ «һуу» гынныбыт, олус да үөрдүбүт уонна Ылдьаанабытыт-тан салыныбыт даһаны. Ылдьаана-быт туох да буолбатаһын курдук би-һиэхэ сулбу хааман кэллэ: «Хайа, ыаммытыгар хойутаатыбыт дии, сыта түһээри утуһун хаалбыппын. Онуоха эбии Кытарбааһы дьэбэлэнэн тартаҕа үһү, чэ, титикпитигэр барыаһың», — диэт, аһа турда. Ити үлүгүрдээх аты-ыр оҕуһу кытта өлөр-тиллэр туруу-лаһы кэнниттэн аһылаабыта, тирип-питэ, уңуоҕа хамсаабыта олох бил-либэт. Кыһыл былаатын өссө да тутта сылдыр. Ону көрөн: «Ылдьаана, эмиэ тобо кыһыл былаатынан далбаатан-нын, Кытарбааһыны боруобалаары дуо?» — диэн аны оҕуһун добор-буун хаадылааччы буоллум. Ылдьаана-нам олоһу, илиитигэр эрийэ сылды-ар былаатын өйдөөн көрдө: «Паһы-ый, ыксаан бобоонньук былаатым диэн тутан тахсыбыппын дии. Ол да иһин Кытарбааһы кыһырдаҕа, эрий-дээҕитаах да тэбилээбиппин», — дии-ди күлэн кэбистэ. Онтон туох да буолбатаһын курдук ынахтарбытыгар тарастыбыт. Дьингэ аһыстаах атыр оҕуһу торбостообор чэлчэкигит ту-тууга бука айылбаттан улахан бэри-һиннэри наада буоллаҕа буолуо. Онтон ыла Ылдьаанабытын дыахталлар бука бары халың хаһа, суон дурда курдук көрөр, саныыр буолбуппун.

Ол сабаҥа итинник түбэлтэ да түбэһэн күүһү-кыаһы көрдөрүүнү «сэттээх, сэмэлээх» диэн ким да кэп-сээн онгостубат этэ да кини онгорбу-та буолан баран иһиллэрэ ханна ба-рыай, улаханньук суу-саа буолан кэп-сэти суоһун иһин, «сири анһынан» дьон кулгааҕар иһилибит этэ. «Ин-һыэ дииллэр, ол кыһыҥ дуо, хоту-ой?» — диэн сибигинэйээчи да үксэ.

Билигин дьон баҕар саныахты «ээ, ол урукку саха оҕуһун тыһаҕас саҕа баһаыны кыһаһымына» диэн. Кэрэһи-либин: Кытарбааһы чыыстай этин ыйаһына сүүрбэ аҕыс-отут бууту тардара чахчы диэн билээччилэр сы-лыктыһылар. Ону тэнгэ Кытарбааһы атын сайылык оҕустарын кытта иэ-лтиз анһыһарын үһэ ахтыбыппыт. «Налыы» сайылыкка тийээн колхоз урукку Дьарааһына баайтан сил-сээх боруода оҕуһун үксүн кур түү курдук анһыан атаһынан куоттарар этэ. Кэлин даһаны, дьингээх саха оҕустара, боруода диэн ааттыыр 900-1000 кг ыйаһыннаах атыр оҕу-старын түүрэн анһыан, кэннилэринэн ха-тыыскалатан атахтарынан куоттар-лара баар чахчы.

Ол сайын Ылдьаана Кытарбааһы-лын иккиһин тутуһар түбэлтэлэрэ тосхойбута. От ыһын тиһэ күннэрэ. Хас да күн ардаан баран өңүрүк куйа-ас буолта. Ардах кэнниттэн үрэх хала-аннаабыта, титик анһынааһы көнүс хаатын толорон быччайбыта. Дьахтал-лар, ол күн окко төүртүр кэнниттэн барарга быһаарыммыппыт. Мин дьах-талларга охсоочунан сылдырым, ар-дахха охсон, муннуу элбэх этэ. Күнүсүк ыам кэнниттэн ынахтар хоту баран үрэх алыһа халыһан ньаһыар уу буолар киһи кэһэ сылдыр сиринэн ту-ораан илин түһэн мэччиһэ сылдырла-ра. Ылдьаана ол күн сүөһү хомуйа бар-быта (уочаратынан хомуйарбыт). Сүөһүлэр барбыт сирдэринэн кума-таах, кизгэ ньаһыар ууну кэһэн туора-абыта. Ынахтарың хомуйан сайылык диэки салайбыта. Сүөһүлэр сылдыа үөрэммит сирдэринэн быһа титиктэ-рин диэки аа-дьуо хаамсыбытара. Ыл-дьаана сүөһүлэрин батыһан кэннилэ-риттэн үүрэн испитэ. Сүөһүлэр көңүскэ тийээт, хаата туолан, сүүрдэн дьэргэтэ сытар үрэххэ түһэн үөрдүгүрүнэн харбаан быһа титик-тэрин тизэргэнигэр тахсыбытара.

Биһиги Ылдьаана тобо салайта-лан баран туораабыт сиринэн төннүбэккэ сүөһүлэрин батыһан үүрэн иһэрин дьинибэргээн көрөн тур-дубут. Дьахтарбыт, урут билбэт бу-олан, били түгүбэр устан сырылыы сыппыт үрэхпит ардахтан хаатын то-лорон уонча саһаантан ордук кэтит-тээх көңүс икки өттүнэн былчаннаан бидилийэ сытарыгар кэлэн ингэн чу-гургуу гына түстэ. Быһыта төүрт да өйдөөбөккө испит. Уңуор харбаан тахсан эрэр сүөһүлэри көрөн турба-таата. Биһиги «Ылдьаанабыт хайыыр

эбит?» диэн титик түннүгүнэн көрөн турдубут. Дьахтарбыт ол-бу диэки көрүтэлээтэ, туох да туоруохха айы-лаагы булбата быһыылаах, хайдах эрэ ырбаахытын устаары гыммыты, илитин өрө уунан, сизэин өрө тар-дыах курдук буолан иһэн, эмиз тох-туу түстэ. Харбаары гынар дуу дэ-стибит. Ол кэмгэ сүөһүлэр кэннилэ-риттэн мөбүрүү-мөбүрүү Кытарбааһы аргый аҕай дааданна-ан, соботох хаһааһын манна мин эрэ

баарбын диэбитти туттан, ынах ыһырын устун Ылдьаана аттынан ааһан, үрэх эмпэркэй сырыын үрдүнэн былчангыны сытар уу кыты-ытыгар кэлэн тохтоон уңуоргу ынах-тары олоотуу турда. Дьахтарбыт эмискэ иннигэр турар Кытарбааһы муостарыгар түстэ да үөс-батааска биэрбэккэ оҕуһун ууга түрүүйдэ. Соһуйбут Кытарбааһы өйдөөбөккө да хаалга быһыылаах, Ылдьаананы миин-нэрбитинэн ууга бар гына түстэ. Ыл-дьаана хайа икки ардыгар оҕуһун ми-иммитин өйдөөбөккө да хаалпытыт. Кытарбааһы хайыһы, харбаан туораан кэллэ. Сиргэ үктэнээттэрин кытта Ыл-дьаана оҕуһунан түһэ биэрэн муос-тарын ыһыктан кэбистэ. Оҕуспут «аны эмиз тутуо» диэбитти түргэн үлүгүрдик атахха биллэрэн сүүрэн күскэйэ турда. Ылдьаанабыт ырбаа-хытын аллара өттө уу буолбутун ығы-наат, туох да буолбатаһыны титик-кэ ынахтары киллэртээбитинэн барда.

«Ылдьаана аны атыр оҕуспутун Кы-тарбааһыны миинэн ынах хомуйар буоллун дуу?» — дэһэ-дэһэ дьэбэ-бээбээптитигэр: «Бэйэм да уу кэлби-тин олох өйбөр оҕустарбатахпын...», — атынга аралдытан кэбистэ.

Күһүөрү сайын этэ. Ыспаһаптар ардахтара-силбиктэрэ кэлбитэ. От үлэтэ бүтэ илигэ да, сорох дьахталла-ры бурдук үлэтигэр ылан эрэллэрэ. Биер сиплэрэн ардах күн, мин кизһэ-лик дьыбэр от охсон кэлбитим. Дьы-

эн чууркалаан таһыммыппыт. Төрүт эмэхтибэтэх, олус чиргэл кураанах мас этэ. Иккис эмиз бүтүн титигин он оһуллубут анны Сэмэнчиктээх бы-һыта эрбээн оҕуһунан состорон ып-быттара. Үһүс саамай ким да толлон чугаһаабатах анна атаһын өрө тэбэн, иттэнэри сытара. Суонуттан, уһу-нуттан дьулайан ким да чугаһаабат этэ. Ылдьаана ол анһыбытын төбөтүттэн ылан ибигирэтэ турара. Онтон «ким да суох дуу?» диэбитти тула өттүн эргиччи көрүңнэ. «Дьэ, хайдах илдэр эбит?» дэһэн түннүгүнэн көрөн турдубут. Ылдьаанабыт мас төрдүгэр кэллэ, чэлчэки баһаытык өрө көтөҕөн туора тарта. Сэрэммит-ти эмиэ тулатын эргиччи көрүңнэ. Онтон маһын өрө тардан үөһэ аста, балайда даппыһын ылан санныгар ууруна уонна аа-дьуо дьизитин диэ-ки хааман ходоһой турда. Төрүттары-рбаппыт дьүһүнэ суох, уһун мас төбөтө сире таарыйар да, ону билим-мэт. Сотору мас мастыыр сирдэри-гэр илдэн быраһан, чугас турар би-һиги дьыбит титири түстэ. Маһын мас мастыыр эндиригэр бырабаат, сүгэнэн тырыта-хайыта сынньан ма-стаабытынан барда. Ньюкуу биһиги ыалбыт айылбаттан айылыбыт кыаһын сөбөн, дуоһуйан саҕабытыттан ма-тан турдубут.

ЭТИНЭН ТАМНААТТАНЫ

Күн-дьыл үчүгүйдик олоодоххо биллибэккэ аһар. Биһиги ол күһүн тоһуһугар сылдыр күн сиригэр көрбүпүт эрэ соботох оҕобут Чо-буу үс күн таарымталанан, өрө мөхсөн баран күн сириттэн сүппүтэ. Ньюкуулуун аһыбытыгар буолан өй-мэй сылдыбыппыт. Кыстыкка тахсы-ыга, ыалларбытын Сэмэнчээби кыт-та, дьукаах кинилэр кыстыктарыгар Балаһаннаахха көспүппүт. Өлбүтү кытта киһи өлсүбэт, хайаахпытый. Ньюкуубунаан бири санаан, ону тэнгэ саҥа олох, үлэ сырдык сабыдылла-рыгар оҕустар, дьукаахтарбытын кытта наһаа тапсан, эн-мин дэһэн сыһаа эмиз олоххо тардыстан үлэ-эн-хамсаан барбыппыт. Ол кыһын Ылдьаана араас түбэлтэлэргэ бэйэтин айылбаттан айыллытын кыаһын көрдөртөөбүт түбэлтэлэрин кэспим.

Дмитрий ОБУТОВ. Кириэс-Кытыл, 2004 с. сэтинньи

(ал ыһа бчээттэннэ)

онедельник, 23 ноября
 09.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 00.40 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20, 04.30 Детективы
 13.00 Участок
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 «Обручальное кольцо»
 16.10 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Криминальные хроники
 18.50 Жди меня
 19.40 Пусть говорят
 20.20 Т/с «Спальный район»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Офицеры»
 22.30 Д/ф «Казнить нельзя помиловать»
 23.30 Познер
 01.00 Гении и злодеи
 01.30 Х/ф «Ливень»
 03.00 Х/ф «Волки-оборотни»

Вторник, 24 ноября
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20, 04.30 Детективы
 13.00 Участок
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 «Обручальное кольцо»
 16.10 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Криминальные хроники
 18.50 Т/с «След»
 19.40 Пусть говорят
 20.20 Т/с «Спальный район»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Офицеры»
 22.30 Прости, если сможешь
 23.50 На ночь глядя
 00.40 Х/ф «Без компромиссов»
 02.40 Х/ф «Семейные ценности»

Среда, 25 ноября
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Детективы
 13.00 Участок
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 «Обручальное кольцо»
 16.10 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Криминальные хроники
 18.50 Т/с «След»
 19.40 Пусть говорят
 20.20 Т/с «Спальный район»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Офицеры»
 22.30 Среда обитания
 23.50 На ночь глядя
 00.40 «Степфордские жены»
 02.20 Х/ф «Бригады Тигра»

Четверг, 26 ноября
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Детективы
 13.00 Участок
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 «Обручальное кольцо»
 16.10 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья
 18.20 Криминальные хроники
 18.50 Т/с «След»
 19.40 Пусть говорят
 20.20 Т/с «Спальный район»
 21.00 Время
 21.30 Т/с «Офицеры»
 22.30 Человек и закон
 23.50 Судите сами
 00.50 Х/ф «Обратная тяга»
 03.20 Х/ф «Ярость»

Пятница, 27 ноября
 05.00 Доброе утро
 09.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Новости
 09.05 Малахов +
 10.20 Модный приговор
 11.20 Контрольная закупка
 12.20 Детективы
 13.00 Участок
 14.00 Другие новости
 14.20 Понять. Простить
 15.20 Т/с «Обручальное кольцо»
 16.10 Давай поженимся!
 17.00 Федеральный судья

18.20 Поле чудес
 19.30 Пусть говорят
 20.20 Т/с «Спальный район»
 21.00 Время
 21.30 Минута славы
 22.10 Девять часов Prada
 01.10 Однажды в Мексике
 03.10 Х/ф «Молодые львы»

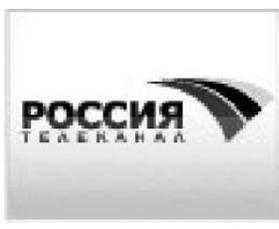
Суббота, 28 ноября
 05.50, 06.10 Х/ф «История игрушек»
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 07.20 Играй, гармонь любимая!
 08.00 Мультфильм
 08.50 Умницы и умники
 09.40 Слово пастыря
 10.10 Смак
 10.50 Д/ф «Галина Польских. В роли счастливой женщины»
 12.20 Х/ф «Суэта сует»
 13.50 Х/ф «Годзилла»
 16.20 Открытие сезона в Государственном Кремлевском дворце. Концерт
 17.50 Кто хочет стать миллионером?
 18.50, 21.15 Ледниковый период
 21.00 Время
 22.20 Прожекторперисхилтон
 23.00 «Вспомни, что будет»
 23.50 Т/с «Обмани меня»
 00.40 Т/с «Остаться в живых»
 01.40 Х/ф «12 обезьян»
 04.00 Х/ф «Дорога в 12 миль»
 05.30 Детективы

Воскресенье, 29 ноября
 06.00, 10.00, 12.00 Новости
 06.10, 08.20 Мультфильм
 06.20 Анимационный фильм «Цыпленок Цыпа»
 07.50 Служу Отчизне!
 09.10 Здоровье
 10.10 Непутевые заметки
 10.30 Пока все дома
 11.20 Фазенда
 12.10 Х/ф «Любовь земная»
 13.50 Ералаш
 14.20 Х/ф «На мосту»
 16.00 Д/ф «Далида. По лезвию славы»
 17.00 Большие гонки
 18.30 Достояние республики
 21.00 Время
 22.00 Мульт личности
 22.30 Футбол. Чемпионат России. ХХХ тур. «Зенит» - «Спартак»
 00.30 Х/ф «Мираж»
 02.00 Х/ф «Проклятый путь»
 04.10 Детективы

19.20 Самый сильный человек. Командный чемпионат мира по силовому экстриму
 20.05, 06.45 Золотые мгновения «Спорта». Биатлон.
 21.50 Рыбалка с Радзишевским
 22.05, 06.00 Футбол России.
 22.55 Хоккей. КХЛ.
 01.15 Хоккей. КХЛ.
 04.05 Вести-спорт.
 04.10 Бильярд.
 08.25 Хоккей. КХЛ.

Суббота, 28 ноября
 10.30 Баскетбол. НБА. «Хьюстон» - «Сан-Антонио».
 13.10, 15.00, 18.30, 22.40, 03.05, 06.40 Вести-спорт
 13.25 Бокс. Чемпионат России. Трансляция из Ростова-на-Дону
 15.10, 03.25 Вести-спорт.
 15.15 Летопись спорта
 15.50 Будь здоров!
 16.20 Хоккей. КХЛ.
 18.45 Задай вопрос министру
 19.25, 06.50 Золотые мгновения «Спорта». Биатлон.
 20.35 Бильярд.
 22.55 Хоккей. КХЛ.
 01.15, 07.50 Баскетбол.
 03.30 Профессиональный бокс. Рустам Нугаев (Россия) против Орландо Мембрено (Никарагуа).
 04.40 Футбол.
 09.30 Баскетбол. НБА.

Воскресенье, 29 ноября
 12.10 Чемпионат мира по футболу.
 12.40, 15.00, 19.10, 00.15, 04.15, 06.40 Вести-спорт
 12.55 Хоккей. КХЛ.
 15.10, 04.35 Вести-спорт.
 15.15 Страна спортивная
 15.55 Хоккей. КХЛ.
 18.15 Самый сильный человек. Командный чемпионат мира по силовому экстриму. Финал
 19.25 Футбол. Премьер-лига.
 21.55 Футбол. Премьер-лига
 00.25 Волейбол.
 02.25, 09.00 Баскетбол.
 04.40 Футбол.
 06.50 Хоккей. КХЛ.

Понедельник, 23 ноября
 05.00 Доброе утро, Россия!
 09.05 Х/ф «Губернантика»
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.30, 14.20, 17.25, 20.30 Вести-Москва
 11.50 Т/с «Каменская»
 12.45 Т/с «Две стороны одной Анны»
 13.40, 17.50 Дежурная часть
 14.40 Х/ф «Крылья ангела»
 16.30 «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
 21.55 Т/с «Тайны следствия»
 22.50 Городок
 23.50 Вести+
 00.10 «Смех и наказание»

Вторник, 24 ноября
 05.00 Доброе утро, Россия!
 09.05 Д/ф «Александр Суворов»
 10.00, 22.55 Т/с «Мастер и Маргарита»
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.30, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.50 Т/с «Каменская»
 12.45 Т/с «Две стороны одной Анны»
 13.40, 17.50 Дежурная часть
 14.40 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 15.35 Суд идет
 16.30 «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
 21.55 Т/с «Тайны следствия»
 23.55 Вести+
 00.15 Х/ф «Новая полицейская история»

Среда, 25 ноября
 05.00 Доброе утро, Россия!
 09.05 Д/ф «Секреты вечной молодости»
 10.00, 22.55 Т/с «Мастер и Маргарита»

23 ноября, понедельник
 6:30 «»Сүүрбэ сылгыныгыр урдугэр» («Хангалас» ТВ) (по г.Якутску)
 6:50 Утренняя зарядка
 7:00 «»Новый день»»
 7:30 «»Маршрут Аляска-Сибирь. Память жива»»
 18:00 «»Саха Сирэ»» Информационной биэри «18:15 «Түбүктэр, түмүктэр» («Хотун Бүлүү» ТВ)
 18:45 «Күнчээн»: Айыы обото «19:00 «»Якутия»»
 19:15 «»Федерация»»
 19:30 «»Харах далыгар»» ток-шоу»
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия»
 21:05 «»Сарыал»»
 21:35 «»В морском порту» («Тикси» ТВ)
 21:55 «Саха Сирэ — Якутия»

24 ноября, вторник
 6:35 «»Кому на Руси жить хорошо» («Алдан» ТВ)
 6:50 Утренняя зарядка
 7:00 «»Новый день»»
 17:30 «»Сүүрүэйэбин кэрээ»» («Бэрдэгэс» ТВ)
 18:00 «»Саха Сирэ»»
 18:15 «»Холумтан»» («Хангалас» ТВ)
 18:45 «»Күнчээн»: Уу-чүкүчү»
 19:00 «»Якутия»»
 19:15 «»Бизнес-формула»»
 19:30 «»Чэгиэн. ЭКО»»
 20:15 «»Реальный шаг»»
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия»
 21:05 «»Байанай»»
 21:35 «»Мэнгэ спорт»»
 22:05 «Саха Сирэ — Якутия»

11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.30, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.50 Т/с «Каменская»
 12.45 Т/с «Две стороны одной Анны»
 13.40, 17.50 Дежурная часть
 14.40 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 15.35 Суд идет
 16.30 «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
 21.55 Т/с «Тайны следствия»
 23.55 Вести+
 00.15 Х/ф «Циники»
 02.20 Горячая десятка

Четверг, 26 ноября
 05.00 Доброе утро, Россия!
 09.05 Д/ф «Дальневосточный исход»
 10.00, 22.55 Т/с «Мастер и Маргарита»
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.30, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.50 Т/с «Каменская»
 12.45 Т/с «Две стороны одной Анны»
 13.40, 17.50 Дежурная часть
 14.40 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 15.35 Суд идет
 16.30 «Кулагин и партнеры»
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Т/с «Вольф Мессинг: Видевший сквозь время»
 21.55 Т/с «Тайны следствия»
 23.55 Вести+
 00.15 «Северная страна»

Пятница, 27 ноября
 05.00 Доброе утро, Россия!
 09.05, 22.55 Т/с «Мастер и Маргарита»
 10.00 Т/с «Каменская»
 11.00, 14.00, 17.00, 20.00 Вести
 11.30, 14.20, 17.25 Вести-Московская область
 11.50 Т/с «Две стороны одной Анны»
 12.45 Т/с «Улицы разбитых фонарей»
 13.40, 17.50 Дежурная часть
 14.40 «Кулагин и партнеры»
 15.05 Праздник Курбан-Байрам. Прямая трансляция из Московской соборной мечети

25 ноября, среда
 6:30 «»Уйабаас дууһалаах хорсун дьон» («Хотун Бүлүү» ТВ) (по г.Якутску)
 6:50 Утренняя зарядка
 7:00 «»Новый день»»
 7:30 «»Новый день»»
 17:30 «»Полярная звезда»» Олонхо эйгэтэ»
 18:00 «»Саха Сирэ»»
 18:15 «»Как мы живем»» («Алдан» ТВ)
 18:45 «»Күнчээн»»: Күлүмэн»
 19:00 «»Якутия»»
 19:15 «»Парламентский вестник»»
 19:45 «»Социум»»: о создании ювенальной юстиции. Прямой эфир»
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия»
 21:05 «»Аал-луук мас»»: Олонхо. Дьөһөйүү»
 21:35 «Простые истины»»
 22:05 «Саха Сирэ — Якутия»

26 ноября, четверг
 6:35 «»Долгожительница Севера»» («Саскылах» ТВ)
 6:50 Утренняя зарядка
 7:00 «»Новый день»»
 7:30 «»Служба 02»» «18:00 «»Саха Сирэ»»
 18:15 «»Улэ киһитэ»» («Нам» ТВ)
 18:45 «»Күнчээн»»: Кэрэ биһигэ»
 19:00 «»Якутия»»
 19:15 «»Былаастыын аһаас кэпсэтии»» быһа эфир»
 20:00 «Муниципалитет»»
 20:30 «Саха Сирэ - Якутия»
 21:05 «Однажды вечером...»
 22:05 «Саха Сирэ - Якутия»

27 ноября, пятница
 6:35 «»Булчут кутаатын сылааһа»» («Сунтаар» ТВ)
 6:50 Утренняя зарядка (по спутниковой системе распространения)
 7:00 «»Новый день»»
 7:30 «»Геван»»: Кто вы, юкагирынг»
 18:00 «»Саха Сирэ»»
 18:15 «»Эйгэ»» («Маарыкчаан» ТВ)
 18:45 «»Күнчээн»»: мульт-

16.05 Суд идет
 18.00 Т/с «Однажды будет любовь»
 19.00 Т/с «Кармелита. Цыганская страсть»
 20.30 Вести-Москва
 20.50 Спокойной ночи, малыши!
 21.00 Юрмала-2009. Фестиваль юмористических программ
 23.55 Х/ф «Облако-рай»
 01.25 Х/ф «Своя тусовка»

Суббота, 28 ноября
 05.10 «Невеста из Парижа»
 06.45 Вся Россия
 06.55 Сельский час
 07.25 Диалоги о животных
 08.00, 11.00, 14.00 Вести
 08.10, 11.10 Вести-Московская область
 08.20 Военная программа
 08.45 Субботник
 09.25 Мультфильм
 09.50 «В. Давыдов и Голиаф»
 10.25 Х/ф «Где это видано, где это слыхано?»
 11.20 Формула власти
 11.50 Очевидное-невероятное
 12.20 Комната смеха
 13.15 Сенат
 14.20 Вести-Москва
 14.30 Д/ф «Драма Ивана Бровкина»
 15.25 Субботний вечер
 17.20 Подари себе жизнь
 17.50, 20.45 Х/ф «Рябины гроздь алые»
 20.00 Вести в субботу
 22.10 Концерт Дмитрия Хворостовского и Игоря Крутого. Трансляция из Государственного Кремлевского Дворца
 01.40 «Безумно влюбленный»

Воскресенье, 29 ноября
 05.35 «Мама вышла замуж»
 07.20 Смехопанорама
 07.50 Сам себе режиссер
 08.35 Утренняя почта
 09.10 Мультфильм
 09.40 Анимационный фильм «Конек-горбунок»
 11.00, 14.00 Вести
 11.10 Неделя в городе
 11.50 Городок
 12.25 Сто к одному
 13.15 Парламентский час
 14.20 Вести-Москва
 14.30 Дежурная часть
 14.50 Честный детектив
 15.20 Д/ф «Я еще все сыграю!». Вячеслав Невинный»
 16.15 Аншлаг
 18.05 Лучшие годы нашей жизни
 20.00 Вести недели
 21.05 Вечер памяти Муслима Магомаева «Пока я помню, я живу»
 23.10 Специальный корреспондент
 00.10 «Предчувствие»

типликационной киинэ»
 19:00 «»Якутия»»
 19:15 «»Гротоведь»»
 19:45 «»Аал-луук мас»»: Ааһар балаһан»
 20:30 «Саха Сирэ — Якутия»
 21:05 «»Киһиэхэ»» «21:05 «»Искатели Якутии»»: Шахта Шергина»
 22:55 «Саха Сирэ — Якутия»

28 ноября, суббота
 17:30 «»Тарбаахатын астыаха»»
 18:00 «»Истинг илдьит»»
 18:45 «»Дворы нашего детства»»
 19:15 «»Реальный шаг»»
 19:30 «»Саха Сирэ. Күнтэн күн»» Информационной биэри»
 20:05 «»Эргимтэ»»
 20:35 «»Сардаана»» «21:05 «» М и н көрдөрүөлүн баһарабын...»» (Ф.Потапов төрөөбүтэ 80 сылыгар)»
 22:10 Однаждывечером»
 22:55 «»Саха Сирэ. Күнтэн күн»»

29 ноября, воскресенье
 17:00 «»Полярная звезда»»
 17:30 «»Вестник образования»»
 18:15 «Истинг илдьит»»
 18:45 ТВ-фондатыттан: Ытык дьоммут ыппыктаах тыллара. В.Егоров-Тумарча
 19:15 «»Уруу алгыһа»»
 19:30 «»Якутия. День за днем»» Информационная программа»
 20:05 «»Мегапроекты»» («Чароит» ТВ)
 20:35 «»ТВ-спорт»»: Смертельная привычка»
 20:55 «»Профессия-мама»» (ТРК «Алмазный край»)»
 21:30 «»ТВ-спорт»»: III международный фестиваль боевых искусств»
 22:30 «Бал молодоженов-2009»
 23:00 «»Якутия. День за днем»»

Понедельник, 23 ноября
 10.45 Футбол.
 12.45, 15.00, 18.35, 22.40, 04.00, 07.15 Вести-спорт
 13.00 Зарядка с чемпионом
 13.10 Мультфильм
 13.45 Мастер спорта
 14.00, 07.40 Летопись спорта
 14.30 Путь Дракона
 15.10 Вести-спорт.
 15.20 Баскетбол. НБА.
 17.20 Пляжный футбол.
 18.45 Футбол. Премьер-лига.
 20.40 Футбол. Премьер-лига.
 22.50 Хоккей по понедельникам. КХЛ. Открытый чемпионат России.
 04.20 Неделя спорта
 05.25 Бокс. Чемпионат России. Трансляция из Ростова-на-Дону
 07.25 Рыбалка с Радзишевским
 08.05 Хоккей. КХЛ.
 10.05 Хоккей. КХЛ.

Вторник, 24 ноября
 12.00 Страна спортивная
 12.30 Рыбалка с Радзишевским
 12.45, 15.00, 18.55, 00.15, 03.20, 06.25 Вести-спорт
 13.00 Зарядка с чемпионом
 13.10 Мультфильм
 13.45 Мастер спорта
 14.00, 00.25 Неделя спорта
 15.15 Скелетон. Кубок мира.
 16.20 Летопись спорта
 16.55 Баскетбол. НБА.
 19.05 Скоростной участок
 19.35 Горные лыжи.
 20.50, 03.40 Футбол России
 21.55 Хоккей. КХЛ.
 01.30, 06.35 Золотые мгновения «Спорта». Биатлон.
 04.45 Футбол.
 05.20 Вечер боев М-1.
 08.30 Футбол.

Среда, 25 ноября
 10.35, 16.30 Хоккей. КХЛ.
 12.45, 15.00, 18.40, 22.40, 04.00, 06.40 Вести-спорт
 13.00 Зарядка с чемпионом
 13.10 Мультфильм
 13.45 Мастер спорта
 14.00 Футбол России
 15.15 Бобслей. Кубок мира.
 18.50 Путь Дракона
 19.20 Бокс. Чемпионат России. Трансляция из Ростова-на-Дону
 20.55, 02.15, 06.50 Золотые мгновения «Спорта».
 22.55 Хоккей. КХЛ.
 01.15 Хоккей России
 04.20 Бильярд.
 06.10 Скоростной участок
 08.35 Футбол.

Четверг, 26 ноября
 10.35, 16.40 Хоккей. КХЛ.
 12.45, 15.00, 18.35, 00.20, 03.45, 06.25 Вести-спорт
 13.00 Зарядка с чемпионом
 13.10 Мультфильм
 13.45 Мастер спорта
 14.00 Хоккей России
 15.15, 09.35 Бобслей.
 16.10 Футбол.
 18.45, 05.55 Точка отрыва
 19.15 Футбол.
 21.00, 06.35 Золотые мгновения «Спорта». Биатлон.
 21.55 Хоккей. КХЛ.
 00.35 «Самый сильный человек». Командный чемпионат мира по силовому экстриму
 01.25 Хоккей. КХЛ.
 04.05 Бильярд.
 07.25 Хоккей. КХЛ.

Пятница, 27 ноября
 10.35, 16.20 Хоккей. КХЛ.
 12.45, 15.00, 18.35, 22.40, 03.45, 06.35 Вести-спорт
 13.00 Зарядка с чемпионом
 13.10 Мультфильм
 13.45 Мастер спорта
 14.00 Скоростной участок
 14.30 Точка отрыва
 15.15 Бобслей. Кубок мира.
 18.45 Чемпионат мира по футболу.

НОВАЯ ТЕХНОЛОГИЯ ДЛЯ НАЛОГОВЫХ ДЕКЛАРАЦИЙ

PDF Compressor Free Version

Новая технология налоговой службы предназначена для налогоплательщиков, которые сдают отчетность на бумажных носителях. Это программное обеспечение централизованного и ручного ввода налоговых деклараций на основе управляющего и двумерного штрих-кодов.

Управляющий штрих-код — это линейный штрих-код символика EAN, размещаемый в левом верхнем углу формы, содержащий код фирмы листа.

Двумерный штрих-код — это штрих — код символика PDF417. Размещаются на левом и нижнем полях листа. Содержит данные этого листа. Двумерный штрих-код формируется программным обеспечением печати документов, заполненных с использованием компьютера.

Каковы преимущества сдачи налоговой отчетности с двумерным штрих-кодом? Главное — скорость обработки данных налоговой отчетности. Сканеры штрих-кодов считывают информацию за доли секунды. Это позволит ускорить ввод в базу данных и избежать ошибок. Сдача деклараций с двумерными штрих-кодами избавит налогоплательщиков от очередей.

Также новый способ не влечет дополнительных материальных затрат. Дополнительно оборудования и подключения к сети Интернет не требуется. Распечатать декларацию со штрих-кодом можно на обычном принтере.

Налогоплательщики, представившие декларацию со штрих-кодом, не дублируют ее на магнитном носителе.

Что нужно сделать для сдачи отчетности с двумерным штрих-кодом? Пользователи программы «1С: Бухгалтерия» фирмы «1С» выполняют определенные настройки и программа нанесет штрих-код в момент распечатки документов.

Пользователи программы «Налогоплательщик ЮЛ» записывают обновленную версию с возможностью печати налоговой отчетности с двумерным штрих-кодом символика PDF417. Версия ПО «Налогоплательщик ЮЛ» можно бесплатно скачать на сайте ГНИВЦ ФНС России www.gnivc.ru или записать на диск в налоговой инспекции. Гостевой компьютер находится в операционном зале.

Налогоплательщики, которые заполняют отчетность на компьютере и представляют ее на бумажных носителях, копируют бесплатно с гостевого компьютера налоговой инспекции программу по заполнению деклараций с двумерным штрих-кодом.

Межрайонная ИФНС России N 5 по РС(Я) рекомендует всем налогоплательщикам, сдающим отчетность на бумажных носителях, печатать декларации с использованием двумерного штрих-кода.

Отдел работы с налогоплательщиками Межрайонной ИФНС России N 5 по РС(Я)

ВНИМАНИЮ

НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИКОВ!

Для оплаты сумм налогов, пени и налоговых санкций можно воспользоваться программой, позволяющей в автоматизированном режиме заполнить квитанцию формы N ПД (налог), которая находится на Интернет-сайте Управления ФНС России по РС(Я): www.r14.nalog.ru.

Для этого необходимо:

1. В ONLINE сервисе выбрать «Заполнить платежное поручение»;

2. Определить код Инспекции и код ОКАТО, для этого: — выбрать код ИФНС: код межрайонной инспекции ФНС России N 5 по РС(Я) (г. Якутск)

— 1447;

— выбрать код ОКАТО муниципального образования: г. Якутск 98401000000, п. Жатай 98401554000, Ленский наслег Намского района 98235825000 и т.д.

3. Выбрать реквизиты для заполнения платежного поручения, для этого:

— вид уплаты: «наличными денежными средствами»;

— тип платежа: НС — налог, ПЕ — пени и т.д. Обратите внимание! По каждому типу платежа заполняется отдельный документ;

— КБК (код бюджетной классификации): если не знаете, оставьте поле пустым и нажмите «дальше»;

— налог: Обратите внимание! КБК по земельному налогу, налогу на имущество физических лиц делятся в зависимости от места нахождения объекта налогообложения (городской округ, межселенная территория, поселение). КБК по земельному налогу также подразделяется по виду земельного участка (под личное подсобное хозяйство, под жилищный

фонд и т.д.);

— статус: физические лица, не являющиеся индивидуальными предпринимателями имеют статус 13 — иное физическое лицо;

— основание платежа: ТП — текущий платеж, ЗД — погашение задолженности без требования налогового органа, ТР — погашение задолженности по требованию налогового органа и т.д.; — налоговый период: для физических лиц, не являющихся индивидуальными предпринимателями по транспортному, земельному налогам и налогу на имущество физических лиц, налоговый период установлен год.

4. Заполнить идентифицирующие налогоплательщика реквизиты: ИНН, ФИО, адрес и сумму.

5. Сформировать платежный документ.

6. Сформированный документ распечатать.

7. Оплатить в любом отделении Сбербанка или иной кредитной организации.

Отдел работы с налогоплательщиками Межрайонной ИФНС России N 5 по РС(Я)

ВНИМАНИЮ НАЛОГОПЛАТЕЛЬЩИКОВ!

Управление Федеральной налоговой службы России по Республике Саха (Якутия) предлагает налогоплательщикам — физическим лицам воспользоваться новым сервисом — возможностью узнать о наличии-отсутствии задолженности по налогу на имущество физических лиц, транспортному и земельному налогам на официальном сайте Управления — <http://www.r14.nalog.ru>.

Для этого достаточно кликнуть левой кнопкой мыши на баннере «Узнай свою задолженность», расположенном в правом вертикальном блоке главной страницы сайта.

1. Введите свои ИНН и фамилию с помощью клавиатуры.

2. После того, как будут введены данные в поля ИНН и фамилия, на экране появится кнопка Продолжить. Нажмите на нее для получения информации о задолженности.

3. Текущая база содержит данные по задолженностям физических лиц перед бюджетом.

4. В случае оплаты задолженности через отделение Банка, данные в базе обновятся после обработки платежного поручения налоговым органом.

5. Для просмотра адресов и контактных телефонов инспекций ФНС, нажмите кнопку Инспекции ниже.

При заполнении бланка платежного документа информация выводится в поля форм в режиме реального времени, на сервере данные не сохраняются. После формирования файла с готовым платежным поручением, все исходные данные уничтожаются.

Тем не менее, если Вы не уверены в заполнении поля «адрес» — пропустите его.

После формирования и распечатки бланка с пустыми полями, необходимо вписать туда свои данные (адрес) обычной ручкой.

Перед оплатой квитанции, необходимо проверить правильность внесенных данных и реквизитов налогового органа.

Бланк «Форма N ПД-4» является односторонним.

1. На экране показаны все задолженности, найденные для выбранного ИНН.

2. Для просмотра документа, в графе сумма, выберите сумму и нажмите левую клавишу мыши. В открывшемся окне выберите «Открыть». Также просмотреть документ можно, нажав на сумме правой клавишей мыши и в открывшемся окне выбрав «Открыть».

3. Чтобы сохранить документ, в графе сумма, выберите сумму и нажмите левую клавишу мыши. В открывшемся окне выберите «Сохранить».

4. Для последующей печати откройте документ в Acrobat Reader, в меню «Файл» выберите пункт «Печать».

Внимание!!! Перед оплатой квитанции, не забудьте проверить правильность внесенных данных и реквизитов налогового органа.

Уважаемые налогоплательщики! Воспользуйтесь указанным сервисом и погасите долги в кратчайшие сроки.

Министерство науки и профессионального образования Республики Саха (Якутия) ГОУ «Профессиональный лицей N 2» Намский улус, п. Графский Берег (лицензия серии А N 152500 от 19 марта 2008 г.)

Объявляет набор слушателей на краткосрочные курсы с 30 октября 2009 года:

1. Электросварщик ручной сварки 2 разряда
2. Повар 3 разряда
3. Кондитер 3 разряда
4. Кассир торгового зала 2 разряда
5. Оператор ЭВМ 2 разряда
6. Контролер-кассир 3 разряда
7. Тракторист категории «В», «С», «Е».

Набор на водительские курсы всех категорий (кроме «Е») продолжается в течение года.

Требуются следующие документы:

- заявление
- копия паспорта
- справка о состоянии здоровья (форма 086-У)
- 2 фотографии 3 x 4

Справки по тел.: 23-0-41, 23-3-54, 89243665839.

Зачисление после оплаты

Эрэллээх догьорбутун, ыкса табаарыспытын **ИННОКЕНТИЙ ИННОКЕНТЬЕВИЧ ИВАНОВУ** 60 сааскын туолбут үөрүүлээх үбүлүйгүнэн итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Өрүүтүн буоларын курдук үөрэ-көтө, кэлэн-баран элэстэнэ ырыа-тойук аргыстаах, таһаарылаах үлэлээх-хамнастаах буоларгар ис сүрэхтэн баҕарабыт.

Никоновтар, Эверстовтар

Күндү кэргэммин, аҕабытын, эһээбитин **МИХАИЛ СЕРГЕЕВИЧ БАИШЕВЫ** 65 сааскын бүгүн томточтуу туоларынан ис сүрэхтэн долгуйан туран иһирэхтик эвэрдэлибит!

Баҕарабыт күн сиригэр баар бары үтүөнү, кэрэни. Сааһырдым дьон санаабын түһэрбэккэ этэнгэ сылдьан, биһиги үгүс түбүктээх олохпутун сүрүннээн, дурда-хахха буолан өр сылларга дьоллоохтук олорорго баҕарабыт.

Кэргэниг, уолаттарыг, кыргыттарыг, кийиттэрин, күтүөттэрин, сиэннэрин

Нам улууһун, Хамаҕатта уонна Мэнгэ-Хаҥалас улууһунааҕы Дьабыл нэһилиэктэрин Бочуоттаах киһилэрин **МИХАИЛ СЕРГЕЕВИЧ БАИШЕВЫ** олобун биһирээ күүһүнэн — 65 сааһын туолбутунан истинник эвэрдэлээн туран, үһүн дьоллоох олоҕу, аймах-билэ дьонноругар этэнгэ буолууну ис сүрэхтэн баҕарабыт. Өссө да чэгийэн-чэбдик сылдьан, үһүн дьоллоох олохтон!

Эвэрдэни кытта Кобяковтар, Никоновтар, Эверстовтар

Күндү аламаҕай балтыбытын, эйэбэс эдьийбитин **МАТРЕНА АЛЕКСЕЕВНА ЖИРКОВАНЫ** 55 сааскын туолбутунан итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Аймах дьонун ытыктабылын ылан, билэр дьонун биһирэбилин истэн, ыччатын сылаас таптатын, сиэннэрин минньигэс мичээринг инэрэн, санаабыт санаан, баҕарбыт баҕан барыта санаа хоту туолан истин дьон алгыспытын аныбыт.

Эвэрдэни кытта 1 Хомустаахтан убайдарыг Соловьевтар, бары аймахтарыг Охлопковтар, Соловьевтар, Жирковтар

Коллектив ЗАО «Сельхозтехника» поздравляет ветерана труда, Почетного гражданина Намского улуса **ГАВРИЛЬЕВА ИННОКЕНТИЯ ИГНАТЬЕВИЧА** с 60-летним юбилеем!

Желаем крепкого здоровья, долгих лет жизни, благополучия.

Коллектив ЗАО «Сельхозтехника»

Убаастыыр коллектабытын **ДАНИЛОВА УЛЬЯНА СЕМЕНОВНА** уонна кини олобун аргыһын **ДАНИЛОВ ГАВРИЛ ГАВРИЛЬЕВИЧ** 55 саастарын туолбут өрөгөйдөөх үбүлүйдэринэн итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Баҕарабыт кытаанахтан кытаанах доруобуйаны, үгүс үтүө күннэри, өр сылларга олохторугар сылаас тапталларыгар угуттанан сиэннэргит минньигэс мичээрдэрин инэрэн, санаабыт сандааран, дьол-соргу аргыстанан, үөрэ-көтө олохторугар!

Хамаҕатта саха-француз лицейин коллектива

Биһиргэ үлэлиир үлээннээхтэрибин, коллектарбытын **ЖИРКОВА ЕЛЕНА НИКОЛАЕВНА** «Нэһилиэк Ытык киһитэ» үрдүк ааты, **ДЬЯКОНОВА САРГЫЛААНА ПЕТРОВНАНЫ** республикатааҕы профсоюз комитетын Бочуотунай грамотатынан, **ИВАНОВА АННА СЕМЕНОВНАНЫ** республика үөрэҕиритин министрствотун Махтал суругун ылбыттарынан коллектив аатыттан итиитик-истинник эвэрдэлибит!

Баҕарабыт кытаанах доруобуйаны, үлэбитигэр үрдүк ситиһиилэри, тус олоххутугар дьолу-соргуну.

Эвэрдэни кытта Хамаҕатта 1 N-дээх «Сарыал» оҕо саадын коллектива

Уважаемую коллегу **ТАТЬЯНУ ВИКТОРОВНУ ПРОТОПОПОВУ**, главного бухгалтера учреждения, сердечно поздравляем с награждением Почетной грамотой Министерства здравоохранения и социального развития Российской Федерации за многолетний и добросовестный труд. Желаем крепкого здоровья, большого счастья и новых профессиональных достижений.

Коллектив ГУСО «Намский дом-интернат для престарелых и инвалидов»

Күндү тапталаах кэргэммин, күн күбэй ийэбитин, истин-иһирэх эбээбитин, эйэбэс эдьийбитин, өр сылларга кэнчээри ыччаты улуу нуучча тылыгар үһүйүт, билигин «Гипровизем» ААО кылаабынай специалиһын **ВАРЛАМОВА ВЕРА ГРИГОРЬЕВНА** олобун кэрдис кэмминэн — 50 сааскын туолар үбүлүйгүнэн истин-иһирэх эвэрдэбитин тиэрдэбит!

Күндү киһибитигэр баҕарабыт үлэбэр үрдүк ситиһиилэри, дьыэ кэргэнгэр дьолу-соргуну. Баҕа санаан бастына туоларыгар, баһаам элбэх баайы-дуолу, үрдүк үөрүү көтөлөнөн, уостубат таптаал арыалланан, оҕолорун, сиэннэрин истин сыһыаннарынан угуттанан, аймах-билэ дьоннорун алгыстарынан арыалланан өссө да үгүс сылларга үөрүү-көтүү кынаттанан чугас дьоннор сылааһы, сырдыгы сыдыааһа тураргар баҕарабыт!

Эвэрдэни кытта кэргэниг, оҕолорун, сиэннэрин, күтүөттэрин, биһиргэ төрөөбүттэрин Намтан Замятиннар, Васильевтар, Винокуровтар, Колесовтар, Кэбээйигтэн Прокопий Прокопьевич, Кычкинар, Сунтаартан Семеновтар

Учебно-курсовой центр (Гос. лицензия: серия А N 203132) производит очередной набор на заочные курсы без выезда к месту учебы по следующим направлениям: Автомеханик. Автоэлектрик. Бухгалтер-экономист. Бухгалтер-кассир. Делопроизводитель-архивариус. Диспетчер производственно-диспетчерской службы. Инспектор по кадрам. Мастер по ремонту офисной техники и ПК. Мастер по монтажу и ремонту санитарно-технических систем и оборудования. Менеджер офиса. Менеджер коммерческой фирмы. Оператор ПК. Продавец-кассир-контролер. Повар. Социальный работник. Специалист общего отдела сельской и поселковой администрации. Электромеханик электросвязи. Электромеханик по монтажу и ремонту технологического оборудования. Электромонтер по ремонту и обслуживанию электрооборудования.

Зачисление, занятия, тесты осуществляются без выезда к месту учебы. Срок обучения до 4-х месяцев. По окончании курсов выдается документ установленного образца. За подробной информацией и для заключения договора на обучение обращайтесь письменно по адресу: 350005 Краснодарский край, г. Краснодар, ул. Кореновская, 12 «Учебный центр».

Тел. для справок 8-(918)-439-55-74, 8-(918)-649-26-92, 8-(861)-215-06-86

ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ! ВНИМАНИЕ!

Информация для тех, кто желает самосовершенствоваться, познать свое истинное «Я», кто готов изменить к лучшему свою судьбу. С 4 по 6 декабря в ЦД им. Шестакова проводится 3-хдневный практический семинар Софронеев И.Н. «Психическое здоровье и развитие навыков саморегуляции, саморегуляции, саморазвития». В основе семинара — обучение техникам медитации.

Медитация — одно из самых естественных состояний человека. Она возвращает нас к истинной природе, успокаивает смятенный ум, духовно очищает и просвещает человека.

И.Н. Софронеев более 20 лет занимается практикой медитации и за это время наблюдаются улучшение здоровья, изменения в жизни людей в сторону гармонии с окружающим миром. Люди становятся стрессоустойчивыми, уверенными в себе, обретают физическое и психическое здоровье, раскрывают свои скрытые возможности.

Занятие в первый день с 18 ч., во-второй и в третий день — по коллективному решению. Оплата за обучение — 1500 руб. за 3 дня. При себе иметь спортивный костюм, повязку для глаз, коврик для расслабления, питьевую воду.

Также проводится предварительная запись на индивидуальные консультации:

- 1) Для тех, кто находится в депрессивном состоянии, при отрицательных отношениях в семье, при пагубных пристрастиях, при потере близкого человека, при различных видах душевных травм.
- 2) Определение, очищение, центрирование, выравнивание баланса ауры, увеличение границ биополя человека.
- 3) Поиск вредных и отрицательных излучений (патогенных зон), ее очищение и нейтрализация. Создание положительного пространства любви и гармонии в жилых домах, офисных помещениях.
- 4) Оздоровительные сеансы Рейки на передачу жизненной энергии на расстоянии (бесконтактно).
- 5) Поиск причин часто возникающих проблем, пути выхода из них.
- 6) Гипноз третьего тысячелетия. Поможет человеку в состоянии транса побывать в тех ситуациях, где он в прошлом терпел неудачу. Человек сможет по новому увидеть и понять, что с ним происходило. Тем самым он имеет возможность прервать цепочку повторений своих неудач. В результате у человека происходят очень значимые положительные изменения в жизни.

Если вас заинтересовала данная информация, то можете записаться на семинар и индивидуальные консультации по тел. 42-8-19, 42-4-03, 89141001470, 89142948003

Нам улууһун инбэлилтэрин аан дойдутаагы инбэлилтэр декадалара сааламмытын эвэрдэлиит!

Баҕарабыт чөл доруобай буолууну, тус олоххуттар дьоһу. Сэтгэнийн 23 күнүттэн ахсынньы 3 күнүгэр диэри ытыгытлар мероприятия программата Мероприятиелар

№	Мероприятия	Место проведения	Срок	Ответственные
1.	Төгүрүк оҕулаа кытталар. Пенсионной фонд, Соц. защита, Улууһ-таагы депутаттар председатели, Ленский нэһилиэк баһаалга, Улууһ-таагы кэм быраас, Соцстрах начальнига, Удараа булуу киниэ начальнига уо. а.	Библиотэка	23.11.09	Иванова М.С., Охлопкова В.А., Кривошапкина В.И.
2.	Открытие Конкурса председателей наследов Хобби, Выставка прикладного искусства	ЦНТ и Т им Шестакова	24.11.09г. по 03.12.09г.	Иванова М.С., Охлопкова В.А., Кривошапкина В.И.
3.	Шашка, шахмат	ДСЮШ	26.11.09г.	Иванова М.С., Охлопкова В.А., Кривошапкина В.И.
4.	Выезд по следам Хатырык Модут, Тюбя «Ыраас Сааһа»		25.11.09	Иванова М.С., Охлопкова В.А., Кривошапкина В.И.
5.	Конкурс «Папа, мама и я»	с. Алпаны спортзал	29.11.09г.	Иванова М.С., Охлопкова В.А., Кривошапкина В.И.
6.	«Сморина-2009»		26.11.09	Первичная организация председателей
7.	Танецка, Искра плөдд «Ыраас Сааһа»			Иванова М.С., Охлопкова В.А., Кривошапкина В.И.
8.	1, 2 гр. элэр инвалидтары телевизора, радиога устара	Нам телевидение, радио		Иванова М.С.
9.	Заккрытие декады бал. спортеменов активистов «Голубой Огонец»	ЦНТ и Т им Шестакова	01.12.09	Иванова М.С., Охлопкова В.А., Кривошапкина В.И.

Бытар мероприятияларыгытгар кэлэн актыбынайдык кыттан, санаабытын үлэстэтиг, сыныһын, обществобит сайда турарыгар өйбүтүн-санаабытын биригэ түмүбүгүн, үлэлиэбин-хамсыабын диэн ынгарыбыт. Нам улууһун инбэлилтэрин обществота

КЭРИЭСТЭБИЛЛЭР

алтыыр балтым, эдьийбит, эбээбит Солюева Мария Афанасьевна ыарахан ырыттан күн сириттэн барбыта б.д.в. сэтгэнийн 21 күнүгэр биер сылын туолар.

Мария Афанасьевна 1941 с. тохсуньу 14 к. Таастаах нэһилиэгэр «Кыһыл Таастаах» колхозка төрөөбүтэ. Кини оҕулааны мангайгы кылаастан ону бутарыт дыһы үчүгэйдик үөрэнэн бүтэрбитэ. 10-с кылааһы бүтэрэн баран кылааһын комсомол путивкатынан Салбаһа икки сыл устата суеһү көрбүттэрэ. Эл кэнниттэн экзамен туттаран Саха госуларственнай университетигэр саха тылын отделениегэр үөрэххэ кирибитэ. Университети бүтэрэн баран Нам оройуонун Үөдэйниһилиэтин орто оскуолатыгар саха литературатын учууталынан аһаммыта. 10-с кылаас үөрэнэччилэригэр кылаас салаааччытынан үлэстэбитэ. Оҕолоро 10-һу бүтэрэн баран, барыараас үрдүк үөрэхтэргэ кирибитэрэ.

Оҕолор тустарыгар төрөппүттэри кытары улахан сибээһи тутуһара. Үөдэйгэ үлэсэн баран кэлин I Хомуस्ताах орто оскуолатыгар 34 сыл устата үлэстэбитэ. Улэһирин тухары биһэхэ I Хомуस्ताахтан каникул бириэмэттигэр күүлүйдик кэлэрэ. Оҕолор кэтээр элээр, хайаанда суумкатын толору кэһиллэх кэлэрэ. Хас

бириди сизнигэр тус-туһунан кэһиллэнэрэ. Кини кэллэбин дьээбитигэр бырааһыннык, оҕолоро үөрүү-көтүү буолара.

I Хомуस्ताах оскуолатыгар үһүнүк үлэсэн оҕолор тустарыгар туох баар билиитин көрүүтүн оҕону үөрэттигэр биэрбитэ. 34 сыл тухары кини илэтин иһинэн элбэх оҕо үөрэнэн оскуолаттан бардаа. Үөрэппит оҕолоро араас үрдүк үөрэххэ үөрэммиттэрэ. Үөрэппит оҕолоро учууталлар, быраастар, сорохтор орто үөрэхтээх специалисттар. Сорох оҕолоро тыа хаһаайыстыбатын министрэнэ, министрствоса үлэһити сындыаппар. Үөрэхтэригэр үчүгэй оҕолоро учуонай буолбуттар, саха тылыгар. Оскуолааҕа үчүгэйдик үөрэнэр оҕолоро сайынгы канкуларыгар Крымга баран сыһынан кэллэлэрэ. Хас бириди үөрэтэр оҕото дини билилэх буоларыгар олус кыһаллара. Үөрэтэр оҕолоро кини олус убаастыыллара, ытыктыыллара. Хас бырааһыннык аайы открытка ыгытталара, ыраахтан да, чугастан да, дыэттигэр эвэрдэ откупкалар буолунай буолааччылар. Үлэтигэр кыһамнылаах буолан убаастанара. Үлэтэ үчүгэйдик иһин «Отличник народного просвещения России» буолбута.

Тиһэх суолугар атаарарбытыгар көмөлөспүт аймактарыгытгар, билэр дьоммутугар, табаарыстарыгытгар махталбытын тирээбит. Баҕарабыт кинилэргэ доруобуйаны, дьоло-соргуну.

Тиһэх суолугар атаарарбытыгар көмөлөспүт аймактарыгытгар, билэр дьоммутугар, табаарыстарыгытгар махталбытын тирээбит. Баҕарабыт кинилэргэ доруобуйаны, дьоло-соргуну.

Эдьий, оҕолор, сизнигэр

БИЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

К СВЕДЕНИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ, УЧРЕЖДЕНИЙ И ОРГАНИЗАЦИЙ, ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИИМАТЕЛЕЙ И КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ

Управление пенсионного фонда РФ в Намском улусе напоминает, что с 2010 г. прием индивидуальных сведений о стаже и заработке будет производиться каждые полгода, а с 2011 г. покартально и только в электронной форме с электронной цифровой подписью. В связи с чем Вам необходимо:

1. Заключить с управлением ПФР «Соглашение» об обмене электронными документами в системе электронного документооборота ПФР по телекоммуникационным каналам связи или на машинных носителях информации с электронной цифровой подписью.
2. Приобрести программное обеспечение, необходимое для работы в системе электронного документооборота.

Тел. 42-6-86

Уважаемые пайщики КПКГ «Судно-Сберегательный Союз»!

С 16 ноября по 25 декабря 2009 г. проводится акция «Прощенные дни». Просим всех просрочивших и отсутствующих подойти по адресу: с. Намцы, ул. Ст. Платонова, 5/1 (2-й этаж магазина «Туйаара»).

Тел. 43-0-89

СЭРЭНИН, ХАЛТАРААН!

Сотору кэминэн хаар туһан халтараан буоларынан сибээстээн суоппардыр суолга сэрэхтээхтик айанныгытыгытгар ынгарыбыт.

Намнаагы ГАИ

В магазине «Байылыат» новое поступление эмалированной посуды, комбинированных сапог, раскладные кровати детские, радиаторы чугунные 7-е, ДВП, стекломатериальный лист, запчасти МТЗ, «Сингай».

Тел. 42-7-65

Оформление юбилеев, свадеб, любых торжеств в национальном и современном стиле (шифон, органза, бумажная пластика). Быстро, качественно, красиво.

Тел. 41-5-34 (дом), 89142315356, 89241709398

Утерья студенческий билет на имя Ивановой Е.А. (N 080535). Нашедших просим позвонить по тел. 89142259028 (спросить Дьяконова Э.Г.)

Таптаһаах аҕабыт, эһээбит Неустроев Кириан Петрович ыарахан ырыттан күн сириттэн күрэммит сэтгэнийн 21 күнүгэр биер сыла туолла.

Аҕабыт 1935 с. кулун тутар 10 к. Нам улууһун Кыһыл-Сыһыр нэһилиэгэр Неустроевтар дьээ кэргэнэ бастакы оҕонон күн сирин көрбүтэ. Аҕабыт оҕо сааһа Кэбээһи улуһуну аһытара. Онтон Нам улуһуну төттөрү көһөн кирибитэрэ. 1962 с. бэс ыйын 11 к. сүрэйэн аһарын көрсөн Федотова Марфа Мироновнаһын буолан 9 оҕону төрөтөн көрөн-харайан, улаатыннан, үөрэхтээх, үлэһит онорбуттара, элбэх сиз таптаһаах эһээтэ. Аҕабыт 1962 сылтан оҕуруу биригээдэтигэр 30-ча сыл механизаторунан биер сиргэ энкилэ суох үлэстэбитэ. Үлэтинэн элбэх бочуотунан грамоталарын уонна үлэ онорон таһаарылыгыгар үрдүк көрдөрүлүрүн иһин Саха республикатын правительствоттан үрдүк наҕараадааҕа тиксибит уонна республика тыа хаһаайыстыбатын Бочуотун кинигэтигэр кирибитэ. Аҕабыт үлэтигэр ээринилээх механизатор, эдэрдэргэ сүбэһит-аһыт да быһытынан кырдыгар дьэри үлэстэбитэ. Аҕабыт булдуһун, саамы сабуһун баһытынан дьарыгытгар. Кэлин кырдыһын, ылдыһын баран айылгытын олус суохтуура.

Аҕабыт сүбэтэ-амата ыччаттарын иннинки олохторугар сырдик сулус буолан суолларыны истэрин сырдатыа. Аҕабыт, эһээбит олоһун үтүөкэн олоһо барытыгытгар холбоор буолуоһа, биһиги сүрэхпитигэр үтүө өйдөбүл буолан үлэһит тухары хаалыа. Сизнигэр, кэлэр кэчээри кэчээһи, эһиги сэмэй олоххутун салгыахтара, ыра санааларгытын ыспарыахтара.

Оҕолоро, сизнигэр

Аймактарыгытгар Владимир, Александр Винокуровтар дьээ кэргэнэ таптаһаах балтылар, чугас аймактарыгар Матрена, Антонина, Светлана, Варвара, Надежда, Николай Мохначевскайдарга племянницадара, оҕолоругар күн күбэй ийэлэрэ, кэргэнэ, чугастык саныыр балтыбыт

ВИНОКУРОВА Дина Васильевна олохтон хомолтолохтук барбытынан дини кутурбааммытын тирээбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.

Аппааныттан Винокуровтар, Яковлевтар, Дьокуускайтан Дьяконоваккайдар дьээ кэргэнэ

Күндү дьүөгэбит **ВИНОКУРОВА Варвара Спартаковна** ыарахан ырыттан ылдан күн сириттэн барбытынан кэргэнэ, ийэтигэр, чугас дьонугар дини кутурбааммытын тирээбит.

Намтан Слөцова Е.Е., Аппааныттан Павлова П.П.

Күндүтүк саныыр саҕасыт, кийиитим **ПОЛИЦИКОВА Аграфена Афанасьевна** ыарахан ырыттан ылдан өлбүтүнэн оҕолоругар, сизнигэр дини кутурбааммытын тирээбит.

Хамабаттан Гоголевтар, эдьийигит Анна Петровна

Хамабатта нэһилиэгин олохтооһо, «Комсомольскай» совхозка өр сыл бугалтерынэн үлэстэбит, үлэ ветерана, биригэ үөскээбит доторбут

ПОЛИЦИКОВА Аграфена Афанасьевна ыарахан ырыттан ылдан өлбүтүнэн чугас дьонугар, оҕолоругар, сизнигэр дини кутурбааммытын биллэрэбит.

«Старый гвардия»

Выражаем глубокое соболезнование Осиповой Анне Дмитриевне, сыновьям Владиславу, Сергею и их семьям по поводу безвременной кончины дорогого дяди, жителя с. Намцы

ОСИПОВА Александра Петровна, Племянники и их семьи из г. Якутска Ананий, Астра, из Таттинского улуса Петр, Гаврил Петровы, Азалия Софронова

Коллектив ЗАО «Сельхозтехника» выражает глубокое соболезнование Осиповой Анне Дмитриевне, сыновьям, внукам, родным и близким по поводу кончины после продолжительной болезни ветерана труда

ОСИПОВА Александра Петровна, Скорбим вместе с вами. Егорова Л.М., Гаврильев И.И., Охлопков Е.Е., Поляков А.Г.

Коллектив магазина «Петрович» выражает глубокое соболезнование директору Осиповой Анне Дмитриевне, сыновьям, внукам, внукам по поводу кончины любимого мужа, отца, деда

ОСИПОВА Александра Петровна, Скорбим вместе с вами.

Выражаем глубокое соболезнование Осиповой Анне Дмитриевне, сыновьям и внукам по поводу кончины после тяжелой болезни ветерана ГАИ

ОСИПОВА Александра Петровна, проработавшего сотрудником ГАИ Намского района в 1968-1974 годах. Личный состав ГАИ Намского улуса

Выражаем глубокое соболезнование Осиповой Анне Дмитриевне, родным и близким по поводу кончины после тяжелой не-продолжительной болезни

ОСИПОВА Александра Петровна, Скорбим вместе с вами. Он навсегда останется в нашей памяти как добрый, отзывчивый, веселый человек. Семьи Струтинских, Гаврильевых

Правление, профком потребительских обществ «Байдам», «Илгэ», ООО «Сайдам», ветераны потребительской кооперации улуса выражают глубокое соболезнование Осиповой Анне Дмитриевне, отличнику потребительской кооперации, ветерану труда, ее близким в связи с кончиной любимого мужа, отца, дедушки

ОСИПОВА Александра Петровна, Скорбим вместе с вами.

Убаастыыр, ытыктыыр бырааппыт **ПОРТОВ Сергей Иванович** ыарахан ырыттан өлбүтүнэн кэргэнэ Екатерина Михайловна, оҕолоругар дини кутурбааммытын тирээбит.

Намтан Олосовтар, Канаевтар, Кычкиннар, Евсеевтар, Максимовтар, Уус-Алдантан Поротовтар, Николаевтар, Алексеевтар, Прибыльхтар, Алексеевтар

Биригэ үөрэнэр табаарыспытыгар, үөрэнээччибэр, саха-француз лицейин 9-с кылааһын үөрэнээччилэригэр Поротов Павелга, быраатыгар Ваняга, ийэтигэр Екатерина Михайловнага таптаһаах аҕалара, кэргэнэ

ПОРТОВ Сергей Иванович үһүн, ыарахан ырыттан олохтон туораабытыгар дини кутурбааммытын биллэрэбит.

ХСФЛ 9-с кылааһын үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ, кылаас салааһааччыта

Биригэ үлэһит коллегабытыгар Поротова Екатерина Михайловна уонна кини оҕолоругар, аймактарыгын кини таптаһаах кэргэнэ, аҕалара

ПОРТОВ Сергей Иванович үһүн, ыарахан ырыттан олохтон туораабытыгар дини кутурбааммытын тирээбит.

Хамабатта саха-француз лицейин коллектива

Биригэ үөрэнэр табаарыспытыгар Ваняга, учууталыгытгар Екатерина Михайловнага, аймактарыгар

ПОРТОВ Сергей Иванович ыарахан ырыттан олохтон туораабытынан дини кутурбааммытын тирээбит.

Биригэ үөрэнэр доботторо, үөрэнээччилэрэ, төрөппүттэрэ

Күндүтүк саныыр, ытыктыыр учууталыгытгар Поротова Е.М. уонна кини оҕолоругар тагытыр кэргэнэ, аҕалара

ПОРТОВ Сергей Иванович үһүн, ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан дини кутурбааммытын тирээбит.

Хамабатта саха-француз лицейин 7 «а» кыл. үөрэнээччилэрэ, кылаас салааһааччыта, төрөппүттэрэ

Күндүтүк саныыр бырааппыт, убайыт **ПРОТОПОВ Иван Иванович** ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнэ Александрга, оҕолоругар Михаилга, Натальегэ, сизнигэр дини кутурбааммытын тирээбит.

Е.Ф., И.Н. Замятиннар, кинилэр оҕолоро, кийииттэрэ, күтүөттэрэ

Күндү күтүөппүт **ПРОТОПОВ Иван Иванович** ыарахан ырыттан олохтон туораабытынан биригэ төрөөбүт эдьийиҥиҥэр, оҕолоругар, кийиитиҥэр, сизнигэр дини кутурбааммытын тирээбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.

Дьяконовтар, Уваровтар, Винокуровтар

Күндү убайыт, таайыт **ПРОТОПОВ Иван Иванович** ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнэ Александра Тимофеевна, оҕолоругар Михаилга, Наташага, сизнигэр дини кутурбааммытын тирээбит.

Аппааныттан балта Мария Ивановна дьээ кэргэнэ

Саҕасытыгытгар Александра Тимофеевнага, оҕолоругар Михаилга, Наташага, сизнигэр таптаһаах кэргэнэ, аҕалара, эһээлэрэ, күндүтүк саныыр убайыт

ПРОТОПОВ Иван Иванович ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан дини кутурбааммытын тирээбит.

Хамабаттан Осиповтар, Кривошапкинар, Колосова В.Д.

Коллектив ДО 067 ЯОСБ 8603 выражает глубокое соболезнование Протоповой Наталье Ивановне в связи с кончиной после продолжительной болезни отца

ПРОТОПОВА Ивана Ивановича.

Нам орто оскуолатыгар биригэ үөрэммит доторбут, үлэ ветерана

ПРОТОПОВ Иван Иванович үһүн, ыарахан ырыттан өлбүтүнэн кэргэнэ Александра Тимофеевна, оҕолоругар, сизнигэр, багы аймактарыгар дини кутурбааммытын тирээбит.

1966 с., 10 «а» кылаас

Өр сылга биригэ үлэстэбит дьүөгэбитигэр, коллегабытыгар Протопова Александра Тимофеевнага, оҕолоругар, сизнигэр таптаһаах кэргэнэ, аҕалара, эһээлэрэ

ПРОТОПОВ Иван Иванович үһүн, ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан дини кутурбааммытын тирээбит.

Женская консультация коллектива, Мария Дмитриевна, Галина Николаевна

Күндү дьүөгэбитигэр, биригэ үөрэммит үлэһитиҥиҥэр Протопова Александра Тимофеевна уонна кини дьээ кэргэнэ

ПРОТОПОВ Иван Иванович үһүн, ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан дини кутурбааммытын тирээбит.

1967 с., 10 «а» кылааһы бүтэрбит үлэһитиҥиҥэр, дьүөгэлиҥиҥэр

Уһуннук биригэ үлэстэбит күндү доторбут **ПРОТОПОВ Иван Иванович** үһүн, ыарахан ырыттан өлбүтүнэн кэргэнэ, оҕолоругар, сизнигэр дини кутурбааммытын тирээбит.

Никитин В.П., Кутиков А.П.

Выражаем глубокое соболезнование нашей подруге Протоповой Наташе и ее родным в связи со скорпостижной кончиной любимого отца после тяжелой болезни

ПРОТОПОВА Ивана Ивановича, Попова К., Семенова К., Шаранова И., Яковлева А., Степанова И.

Биригэ үөрэммит оҕо саасыт доторо, Аппааныттан төртүтээх Нам с. олохтооһо

ПРОТОПОВ Иван Иванович ыарахан ырыттан суох буолбутунан кэргэнэ Александра Тимофеевна, оҕолоругар, сизнигэр, биригэ төрөөбүт балтыгар Дьяконова Мария Ивановнага, аймактарыгар дини кутурбааммытын тирээбит.

Аппааныттан биригэ үөрэммит, биригэ оонньоон, бодоруһан улааппыт доботторо

Намнаагы киноvideотехцент ветераныгар Дьяконова М.И. биригэ төрөөбүт убай, үлэһитигэр Дьяконова С.Г. убайа, кинилэр чугас дьонноругар, аймактарыгар

ПРОТОПОВ Иван Иванович үһүн, ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан дини кутурбааммытын тирээбит.

Улууһтаагы профком, киноvideотехцент үлэһиттэрэ, ветераннара

Үлэ ветерана, уус-уран самодеятельность актыбынай кытааһыт

ПРОТОПОВ Иван Иванович үһүн, ыарахан ырыттан күн сириттэн барбытынан кэргэнэ, оҕолоругар, сизнигэр, чугас дьонноругар дини кутурбааммытын тирээбит. Аһыгытын тэнгэ үлэстэбит.

«Ленский нэһилиэк» МТ дьаһалтаны, нэһилиэк депутаттарын сибээстэ

И.С. Гаврильев аатынан 1 N-дэх НОПО администрацията, профсоюзная история учууталыгар Оймашнова Анна Гаврильевнага тагытыр быраата

НОВОГРОДОВ Юрий Гаврильевич соһучу күн сириттэн суох буолбутунан дини кутурбааммытын тирээбит.

Оҕо саадыгар биригэ оонньообут, оскуола биригэ үөрэммит, олохтут устата алтыспыт истинг, элээккэй, эйбээс доторбут

ДМИТРИЕВ Интерн Федорович үһүн, ыарахан ырыттан суох буолбутунан, хоһууттан да буоллар, дини кутурбааммытын биригэ төрөөбүт эдьийигэр, аймактарыгар, атастарыгар тирээбит. Быдан дьылларыга бырастын, өйдөхүтүт-саныахтыт, суохтуохтут.

Биригэ үөрэммиттэрэ

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; ; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционной- издательской ситим — 41332

Тэриигэ таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» госуларственнай учреждение. Маасабай информация средстволарын туһунан РФ сокуонунан тутуһуну хонтуруоллуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетин СР региональной управлениетыгар 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрациаламмыт нүөмэрэ — ПИ №19-0428.

Сурукка ааккытын-суолугун, үлэбитин, дьэит аадырыһын чолчу быйн. Редакцияга кирибит суруктар төннөрүллүбэттэр. Автор этэрэ хаһыат санаатынын мэлдьи биер буолбат.

“ЭНСИЭЛИ” - Нам улууһун хаһыата.

678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложной уул. 4.

E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

«Энсиэли» хаһыат редакционнай-издательской ситимигэр талыһынна, тангыһынна уонна бэчээттэннэ.

Формата А3. Кээмэйэ 2,0 бэчээт. лис.

Көгүл сыананан атыыланар

Индекс — 54889 Тираһа — 2364

Бэчээккэ илии баттаньытын графика — 12:00 ч. 20.11.2009 с.

Бэчээккэ илии баттанна — 11:30 ч. 20.11.2009 с.